PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE SLOVENSKEGA NARODA ZA TRŽAŠKO OZEMLJE

Leto V - Štev. 299 (1389) Poštnina plačana v gotovini Spedizione in abbon. post. I. gr.

TRST, četrtek 29. decembra 1949

Cena 15 lir

Daruj za novoletno jelko!

Zvezna skupščina FLRJ soglasno sprejela proračun za leto 1950

A. RANKOVIĆ O UDB-i IN O „OBOROŽENIH VSTAJAH"

Govori ministrov: Moše Pijaďa, B. Maslarića, M. Todorovića, F. Frola, V. Holjevca, O. Karabegovića, V. Krstulovića - Dj. Salaj o delovnih pogojih jugoslovanskih delavcev

BEOGRAD, 28. — Nocoj je Zvezna ljudska skupščina soglasno sprejela državni proračun za leto 1950. Prav tako je bila sprejeta odpoved pogodbe z Albanijo, ki jo je vlada FLRJ odpovedala 12. novembra t. l.

Na popoldanski seji je podpredsednik Prezidija ljudske skupščine MOSA PIJADE govoril o vprašanju FEDERACIJE JUŽNIH SLOVANOV in odbil protijugoslovanske obtožbe s procesa proti Kostovu.

Kakor smo že včeraj poročali, je na včerajšnji seji osmega rednega zasedanja Zvezne ljudske skupščine v Beogradu govoril med drugimi tudi ALEKSANDER RANKOVIĆ, minister za notranje zadeve. Med drugim je dejal, da je kominformistična gonja proti Jugoslaviji doživela neuspeh in da so danes jugoslovanski narodi čvrsto združeni okrog svoje Partije in vlade. Komunistična partija je naučila ljudstvo, da ne sledi slepo in da ne sodeluje pasivno v dogodkih, temveč da postane aktivni činitelj v političnem in socialnem življenju.

Poudaril je, da se je Informacijski urad znesel zlasti proti Upravi državne varnosti (UDB) in sicer prav zato, ker je del državnih organizmov, ki so z delom dokazali zvestobo in predanost svojemu narodu in svoji socialistični državi. Ranković je dejal:

O UDB-i

«Globoko sem prepričan, da organizatorji in voditelji te gorostasne gonje niso bili popolnoma prepričani, ko so začeli nedostojno borbo proti Jugoslaviji, da bodo uničili in spravili na kolena Komunistično partijo Jugoslavije in takšno ljudstvo, kakršno je jugoslovansko Ker pa je daljnji razvoj dogodkov razgalil njihove velike iluzije, je bilo potrebno visoko dvigniti glas proti organom državne varnosti in «dokazati», da so vsem neuspehom Informbiroja v Jugoslaviji bili vzrok «janičarji» in «rablji Rankovićevi». Nato je Ranković poudaril, da temelji vse delovanje organov narodne varnosti na humanosti, ne pa na okrutnosti do človeka». In v tem — je dejal Ranković — obstaja razlika med nami in našimi nasprotniki, ko gre za podvzemanje ukrepov glede tistih, ki zagrešijo protizakonita dejanja.

Po drugi strani pa je onemogočanje delavnosti sovražnika in vsakogar, ki na kakršen koli način ogroža pridobitve narodne ljudske revolucije in zgradnjo socializma, plemenita naloga ne samo za varnostne organe, temveč tudi za vsakega državljana naše države. Moč narodnih organov ni v njih samih, temveč v prvi vrsti v dejstvu, da se oni borijo za resnične ljudske interese, v katerih imajo oporo Zaradi tega ni bil pri nas ne samo nihče ubit, razen če ni hotel prekoračiti meje, uporabljajoč pri tem orožje proti vojakom, ki jo čuvajo, kot je bil primer izdajalcev Arse Jovanoviča in Ilije Bulatoviča, temveč smo mogli, kot je znano, osvoboditi zelo mnogo tistih, ki so jamčili, da se bodo poboljšali in sodelovali častno v konstruktivnem delu za zgradnjo socializma. Mi se bomo strogo držali teh načel glede krivcev tudi v bodoče, kajti izkušnja je pokazala, da so pravilna».

Nato je Ranković poudaril, da statistika o kriminaliteti v Jugoslaviji kaže letos nenehno in znatno zmanjšanje števila zločinov, čemur je vzrok poglobitev in večja povezanost v socialističnih odnosih v vseh panogah socialnega življenja. Vzrok tega zmanjšanja leži tudi v stalni demokratizaciji notranjega življenja in v večji politični in kulturni ravni ljudskih množic.

Glede kominformističnih laži o tako imenovanih oboroženih vstajah, je Ranković izjavil, da je od vseh četnikov in ustašev ostalo izven zakona samo 297 takšnih zločincev, ki pa danes ne predstavljajo nobene nevarnosti.

O «oboroženih vstajah»

«Glede nedostojnih trditev radijskih postaj Moskva v Moskvi, Budimpešti, Sofiji, Tirani, Bukarešti, Pragi in Varšavi ter tiska teh držav, lahko danes izjavim — je poudaril Ranković — da se v Jugoslaviji nihče ni upiral in da so oborožene vstaje, o katerih govorijo le želje kominformistične propagande že dve leti ter da te vstaje ne obstajajo nikjer drugje razen v domišljiji njihovih avtorjev».

Nato je Ranković govoril o popravljalnih zavodih, v katerih se lahko vsak obsojenec nauči ene izmed strok, ki so v okviru 22 raznih industrijskih vrst. Delo obsojencev je plačano s stalnimi plačami, ki se v primeru večje rentabilnosti dela povišajo kakor svobodnim delavcem. Delo je smatrano kot eden osnovnih kriterijev, ki so podlaga prevzgoje obsojencev. Od leta 1946 je bilo osvobojenih 17.810 obsojencev zaradi dobrega vedenja v zaporu in na delu. Razen tega pripravlja vlada predlog za Prezidij ljudske skupščine, s katerim bo predlagala pomilostitev za 7304 zapornike, ki so bili obsojeni v glavnem takoj po osvoboditvi.

Nato je Ranković govoril o narodnih manjšinah, ki uživajo vso zaščito razvoja njihovega svobodnega kulturnega življenja. Nato je govoril še o emigraciji Jugoslovanov ter poudaril, da je po ustanovitvi države Izrael v Palestini Jugoslavija pomagala Židom, ki so izrazili željo da bi se vrnili v svojo novo domovino. Na ta način je odšlo iz Jugoslavije lani in letos 6.586 Židov, ki so lahko vzeli s seboj vse svoje imetje». «Mnenja sem, da ni nobena država pokazala toliko razumevanja za to vprašanje kot vlada FLRJ, ki je s tem izrazila svojo dosledno politiko glede narodnostnega vprašanja».

Govor generala Ivana Gošnjaka

O narodni obrambi je govoril general lajtnant IVAN GOŠNJAK, pomočnik ministra za narodno obrambo. Med drugim je dejal, da je jugoslovanska armada sestavljena samo od tistih, ki morajo po zakonu služiti svoj vojaški rok. Izdatki za narodno obrambo bodo v l. 1950 znašali 28.800 milijonov dinarjev, t. j. 3.800 milijonov dinarjev več kot leta 1949, čemur pa ni vzrok povečanje vojske kot bi hotela kominformistična in druga propaganda. Širjenje podobnih laži kot na primer da Jugoslavija drži pod orožjem milijone ljudi, ima za cilj, da bi v inozemstvu mislili, da je položaj v Jugoslaviji negotov, da se «Titova klika» drži na oblasti z zatiranjem kominformistov, ki ne morejo zrušiti vlade, ker da je bila izvršena v državi mobilizacija in da se nahaja proti trenutno preslabim «zdravim silam» neizmerna vojska

Lastna vojna industrija

Ta sovražna in protirevolucionarna gonja proti naši državi ima tudi za cilj, da bi zmanjšala zaupanje inozemstva do Jugoslavije V to svrho naj bi služili tudi provokatorski premiki nekaterih enot sovjetske vojske vzdolž jugoslovansko-madžarske in jugoslovansko-romunske meje. Toda pobudniki teh provokacij so doživeli največji politični poraz v svetu in so bili razkrinkani kot vojni hujskači. V naši socialistični domovini se ni dogodilo ničesar, na kar so računali ti pobudniki.

Škripanje škornjev vzdolž naših meja pa v Jugoslaviji ni nikogar prestrašilo in prav nič ni vznemirilo herojskih naporov našega delavstva v gradnji socializma ter boljšega in srečnejšega življenja. Naša vojska je na to sovražno gonjo proti naši državi in na poskus razbijanja enotnosti v vojski odgovorila s tem, da je strnila svoje vrste. Danes je vojska enotna, čvrsta in sposobna izvršiti vse naloge, tudi najtežje.

Ni bilo do sedaj niti potrebno klicati pod orožje starejše letnike z izjemo tistih rezervistov, ki so bili poklicani na redni način za odslužitev njihove vojaške službe, kot je to navada v vseh državah sveta. Ravno nasprotno, letos je naša vojska pomagala pri velikih delih naše petletke. Povišanje proračuna je izvršeno v prvi vrsti zaradi povečanja jugoslovanske vojne industrije.

«Iluzorno bi bilo misliti — je dejal general Gošnjak, — da bi mogla država katera ne poseduje lastne vojne industrije, imeti moderno armado, ki bi bila dobro opremljena in dobro oborožena in ki bi bila hkrati neodvisna. Voditelji naše države so sklenili, da ustvarimo pri nas našo vojno industrijo, kajti mi razpolagamo z vsemi potrebnimi surovinami Na ta način ne bomo prisiljeni izvažati v zameno za orožje tistih predmetov, ki so našemu ljudstvu nujno potrebni.

Ne biti zadostno močni in pripravljeni v vojaškem pogledu, pomeni biti igračka v rokah močnejših, pomeni tvegati vse. Zaradi tega so okrepitev obrambne moči naše vojske, zgradnja vojne industrije okrepitev naše ljudske vojske sestavni del zgradnje socializma v naši državi.»

B. Maslarič o prometu

Minister za promet, BOŽIDAR MASLARIĆ, je v svojem govoru poudaril, da so zvezna podjetja ministrstva za promet letos popolnoma izvršila svoj gospodarski plan.

Ko je govoril o težavah, ki jih je treba premostiti, zlasti na sektorju rečne plovbe, je Maslarič dejal:

«Začelo se je najprej z likvidacijo «JUSPADA» (jugoslovansko-sovjetska plovna družba). Čeprav je Jugoslavija v tej družbi razpolagala s 304 delnicami, a SZ pa je imela samo 29 na podlagi investiranega kapitala, ni mogla Jugoslavija preprečiti v tej družbi izkoriščanja s strani Sovjetske zveze, ker so bila «organizacijska načela» družbe takšna, da je bil sovjetski državljan — ravnatelj družbe — absolutni despot. Kot rezultat tega smo morali plačati na jugoslovanskih parnikih, ki so bili smatrani kot kapital «JUSPADA», 52 odst. pristojbin za plovbo več kot Sovjetska zveza in 30 odst več kot druge države. V približno dveh letih je družba izgubila na ta način okrog 38 milijonov dinarjev s prevozom blaga za Sovjetsko zvezo. Na temelju sporazuma bi morala Sovjetska zveza dobaviti družbi v obliki opreme in potrebnega materiala za gradnjo in popravila vsoto 67 milijonov dinarjev v roku 5 let. Do leta 1949 pa ni SZ v tem smislu ničesar dala ravno nasprotno je v l. 1947 in 1948 potrošila za 15 milijonov dinarjev materiala, katerega je jugoslovansko gospodarstvo dobilo pretežno iz inozemstva.»

Nato je Maslarič izjavil, da je jugoslovanska zračna plovba izvršila plan potniškega prometa s 104 odst., plan blagovnega prometa s 153 odst. «Kot v primeru rečne plovbe je za civilno aviacijo obstajala sovjetsko-jugoslovanska družba «JUSTA». Osvobodili smo se tega parasita. Ta družba ni samo izkoriščala našo deželo, temveč je kršila in ogrožala suverenost naše države. Ves čas njenega obstoja je «JUSTA» gospodarila na našem nebu, ker je imela v svojih rokah vse komunikacije. Mogla je preprečiti in omogočiti pristajanje v naši državi vsakomur komur je hotela. To je tudi delala. Likvidacija «JUSTE» je to nevarnost odstranila, a naša varnost se je s tem povečala.» Nato je Maslarič poudaril še važnost graditve avtomobilske ceste Beograd-Zagreb, ki jo prav sedaj končujejo.

O kmetijstvu

O kmetijstvu je govoril minister za kmetijstvo MIJALKO TEODOROVIĆ, ki je poudaril, da se je kmetijska produkcija letos zvišala za 10 odst. vrednosti v primeri z lansko, čemur je med drugim vzrok tudi v kmetijskem zadružništvu in povečanju mehanizacije. Med bodočimi nalogami je zlasti poudaril organizacijsko utrditev državnega in zadružnega sektorja.

Investicije so letos znašale na socialističnem sektorju kmetijstva več kot 11 milijard dinarjev, t. j. skoro 7 milijard več kot lani. Za leto 1950 je predvidenih 4 milijarde dinarje za pomoč s strani države v investicijah zadružnega sektorja, na katerem je bilo letos zgrajenih 3600 objektov, od tega 619 zadružnih domov. V teku pa je gradnja 6200 objektov, od čigar 3700 zadružnih domov.

Število kmečkih obdelovalnih zadrug znaša 6500 s 1,700.000 ha zemlje. Povprečno število družin ene zadruge znaša 50 v primeru z lanskim številom 45. Povprečna površina ene zadruge pa znaša 272 ha (lani 231 ha).

Pravosodni minister FRANE FROL je poudaril, da se je število dejanj politično-kriminalne narave letos zmanjšalo kljub kominformistični propagandi. Kulaški elementi pa imajo sovražno stališče proti gospodarskim ukrepom na deželi.

Slov. Primorje in Istra

Minister za osvobojene kraje VEČESLAV HOLJEVAC je v svojem govoru poudaril, da je njegovo ministrstvo bilo zaposleno na uresničenju programa pomoči 513.800.000 dinarjev vrednosti, ki jih je zvezna vlada dodelila za obnovo in modernizacijo industrije v Istri in Slovenskem Primorju, kjer je bilo zgrajenih 2330 kmečkih poslopij. Po osvoboditvi je bilo zgrajenih v teh krajih 18.905 poslopij. Zaradi pomanjkanja vode v Istri je bilo zgrajenih 70 vodnjakov in vodovodov; izvršila se je bitumacija cest v Slovenskem Primorju.

Poročali so dalje: minister za pošto in brzojav ZAIM SARAC, ki je poudaril gradnjo novih avtomatičnih central, za katere je bila izdelana oprema v državi sami; minister za javna dela VLADO ZECEVIĆ, ki je dejal da znaša proračun 49 milijard dinarjev. Letos je bil plan izvršen s 94 odst.

OSMAN KARABEGOVIĆ, minister za trgovino in preskrbo, je izjavil, da je bil plan blagovnega prometa izvršen s 104,7 odst. plan trgovine s kontroliranimi cenami pa s 100,8 odst., v svobodni trgovini s 106,9 odst. Vrednost prometa za zajamčeno preskrbo je znašal letos 30.565 milijonov dinarjev, t. j. 18 odst. več kot lani.

VICKO KRSTULOVIĆ, minister za trgovsko mornarico, je dejal, da predvideva plan investicij hitro obnovo vseh razrušenih pristanišč in mehanizacijo luk, zlasti Reke. Letos so začeli s plovbo prvi prekooceanski motorni parniki, ki jih je zgradila jugoslovanska ladjedelniška industrija, in sicer: «ZAGREB», «SKOPLJE» in «SARAJEVO». Zgrajen je bil tudi parnik na turbinski pogon «HRVATSKA», na Nizozemskem pa so zgradili parnik «SRBIJA», ki je največja motorna edinica jugoslovanske trgovske mornarice.

Na zasedaniu je govoril tudi poslanec DJURO SALAJ, predsednik jugoslovanskih sindikatov. Med drugim je izjavil da je v rudnikih letos delalo 919 brigad s 7000 člani, pri gradnji 1300 brigad s 13.000 člani, v metalurgiji 700 brigad z 20.000 člani.

Povprečna mezda kvalificiranega delavca na gradnjah znaša 20 din. na uro in za delo po normah na 25 din.; mesečna plača znaša torej 4160 din. povprečno. Kvalificirani zidarji, ki delajo po novem sistemu, zaslužijo na mesec 13.000 din., kvalificirani na 7600 din. V ostalih panogah produkcije predvsem pa v metalurgiji so srednje plače znatno višje kot pa za stavbinske delavce.

Seja Varnostnega sveta

LAKE SUCCESS, 28. — Seja Varnostnega sveta je bila sklicana za jutri popoldne. Sedanji predsednik, kanadski delegat, bo na seji poročal o svojem posredovanju v sporu med Indijo in Pakistanom, ki pa ni uspelo. Zato mu bo Varnostni svet verjetno poveril nalogo, naj posredovanje nadaljuje.

III. plenarno zasedanje CK KPJ 29. in 30. dec.

BEOGRAD, 28. — 29. in 30. decembra 1949. leta bo v Beogradu tretje plenarno zasedanje Centralnega komiteja KPJ z naslednjim dnevnim redom:

1. Vprašanje šolstva v borbi za socialistično preobrazbo naše države — poroča tov. Milovan Djilas.
2. Tekoče naloge v borbi za petletni plan — poroča tov. Boris Kidrič.
3. O zunanjepolitičnih vprašanjih — poroča tov. Edvard Kardelj.

Nadaljuje se kongres Zveze književnikov FLRJ

BEOGRAD, 28. — Drugi kongres Zveze književnikov Jugoslavije je včeraj nadaljeval svoje delo z diskusijo o poročilu Čedomira Minderovića o položaju in razvoju jugoslovanske književnosti od prvega kongresa do danes. Vsi govorniki so obsojali kominformovsko kampanjo proti KPJ in jugoslovanskim narodom in poudarili, da bodo nadaljevali borbo za neodvisnost in za odnose enakopravnosti med socialističnimi državami.

Laburistični poslanci v Jugoslaviji

LONDON, 28. — Trinajst laburističnih poslancev, ki bodo na povabilo jugoslovanske vlade ostali 15 dni v Jugoslaviji, je danes odpotovalo z londonskega letališča.

Zagreb, 28. — Nocoj je z letalom prispela v Zagreb skupina angleških laburističnih poslancev, ki si bodo ogledali Jugoslavijo. Na zagrebškem letališču je goste sprejel tajnik Prezidija Ljudske skupščine LR Hrvatske, višji funkcionarji vlade in številni novinarji. Jutri zvečer bodo angleški poslanci odpotovali v Beograd.

Odločitev o Bidaultovi usodi bo verjetno v petek

V noči od 27. na 28. je Bidault dvakrat postavil vprašanje zaupnice - V primeru zmage pa ga čaka nova bitka v republiškem svetu

PARIZ, 28. — Na včerajšnji popoldanski seji vlade so sklenili, kakor je izjavil po njej Henri Teitgen, minister za informacije, zahtevati od parlamenta da nadaljuje danes razpravo o proračunu do konca. Vlada bo čakala na rezultat glasovanja in če bo ugoden, predložila nove predloge, kako pokriti razlike, ki bi še ostale. Po potrebi bo še enkrat postavila vprašanje zaupnice.

Med tem so na popoldanskem zasedanju parlamenta le malo napredovali. Med vladnimi strankami se nadaljujejo zakulisna pogajanja, ki naj bi privedla do kompromisa. Vlada je še predno se je razprava razpletla, poskusila doseči enotnost večine s predlogom, po katerem bi povišali državne dohodke z novim davkom na pnevmatike in s povišanjem cene bencina. Oba ukrepa so nameniIi predložiti parlamentu in so zadevno poslanico izročili najprej parlamentarni finančni komisiji, kjer pa je v celoti propadla, in sicer z ogromno večino. Končno bo o stvari odločala skupščina.

Vse to se godi v burbonski palači, kjer se je pričelo zasedanje včeraj ob 21., ter se nadaljuje, tako da so na vseh koledarjih obdržali datum 27. t. m., kakor določa pravilnik. Le malo izgledov je, da bi se mogla vlada obdržati, saj so bili na seji, ki še traja, zavrnjeni že trije njeni predlogi z večino okrog 15 glasov ter je zaradi tega Bidault že dvakrat postavil vprašanje zaupnice. Prvič o predlogu davka na proizvodnjo, ki naj bi vrgel 45 milijard frankov in drugega o oddaji 10 odst. nerazdeljenih dobičkov poslovnih družb. «AFP» poroča, da bo padla odločitev šele ob koncu razpravljanja in po enodnevnem odmoru, t. j. v četrtek ali petek.

Politični opazovalci menijo, da je popolnoma nemogoče delati napovedi o rezultatu parlamentarne bitke.

Švicarski tisk poudarja, da je edino Bidaultovo upanje — neenotnost njegovih nasprotnikov. Pa tudi če bi Bidault v tej diskusiji zmagal, ne bo mnogo pridobil. Ni še jasno, ali je mislil Daladier iskreno, ko je govoril, da ne bo nihče od radikalov, razen ministrov, glasoval za povišanje ali uvedbo novih davkov. Zdi se, da se vlada še drži zgolj zato, ker se večinske stranke boje njenega padca. Tako se ta «počasna» kriza nadaljuje. Največja nevarnost zanjo pomeni Svet republike, ki ima drugačno strukturo kakor skupščina. Ako bi Svet z absolutno večino zavrnil proračun, mora o njem ponovno glasovati skupščina, in sicer je za uspeh vlade potrebnih 311 glasov. Pri zadnjem glasovanju pa je Bidault dobil največ 303 glasove.

Tudi glasilo francoskega kapitala «Vie Financière» piše, da vodi vlada «skoraj brezupno bitko». Toda meni, da vladne stranke vedo, kaj pomeni kriza: proračunske dvanajstine, posojila pri Francoski banki, inflacijo, odpoved Marshallovi pomoči in končno razpust parlamenta. Očitno je torej Bidault s temi grožnjami pričel bitko, da bi vendarle premagal odpor radikalov, ki jih Herriot in Queuille zares ves čas diskusije nagovarjata h kompromisu, ki naj reši meščanske stranke in vlado. Vlada bo tem svojim «upornikom» dala kake «formalne koncesije», zaključuje pariški list.

Med tem je napisal general De Gaulle v svojem glasilu «Le Rassemblement» nov poziv svojim pristašem, naj se pripravijo, da bodo v novem letu «odrešili Francijo».

Glasovanje o vprašanju zaupnice bo v petek. Ta dan bo torej odločena usoda Bidaultove vlade. Na podlagi ustave mora pred glasovanjem o zaupnici namreč poteči 24 ur. Ker je vlada postavila vprašanje zaupnice dvakrat v noči od 27. na 28. t. m., bo torej glasovanje možno od četrtka opolnoči dalje. Vendar pa je možno, da Bidault postavi še v tretjič vprašanje zaupnice v petek. V tem primeru bi o zaupnici glasovali šele v nedeljo ali ponedeljek. S tem se bo debata v republiškem svetu zavlekla in bo zato potrebno izglasovati dvanajstine proračuna.

Na predlog finančnega ministra Petscheja je skupščina sklenila, da bo glasovala o zaupnici vladi v petek ob 9.30.

RISPOSTA del comp. B. Petronio a „l'Unità" di ieri

Il comp. Petronio, ci ha inviato per la pubblicazione la seguente dichiarazione:

«Nell'«Unità» del 28 dicembre è comparso il testo di una lettera di condanna alla mia azione politica firmata da mia figlia, Licia Petronio. Il momento scelto per la pubblicazione, il contenuto e lo stile della lettera indicano che i lettori di quel giornale sono stati messi nuovamente di fronte ad una bassa azione, conforme alla linea ed ai metodi dei processi di Budapest e di Sofia.

Tutti i comunisti, tutti i democratici e tutti coloro che hanno lottato per liberare il mondo dal nazifascismo, ogni cittadino che non abbia perduto il sentimento della giustizia e della libertà, certamente avranno vergogna e sdegno al pensiero che nel nome del socialismo si compiano infamie di quel genere.

I lettori dell'«Unità» sappiano che mia figlia Licia, che ha sottoscritto quella lettera, si trova gravemente ammalata di TBC bilaterale e degente in un sanatorio della Cecoslovacchia.

Quest'ulteriore prova di degenerazione cominformista rafforzi nei comunisti e nei democratici lo spirito nella lotta in difesa del patrimonio di idee e di scienza socialiste».

f.to BORTOLO PETRONIO

ODGOVOR tovariša B. Petronia včerajšnji „l' Unità"

Tov. B. Petronio nam je poslal v objavo sledečo izjavo:

«V «l'Unità» od 28. decembra je objavljeno besedilo nekega pisma, ki obsoja moje politično delovanje in ki ga je podpisala moja hči Licia Petronio. Trenutek, ki je bil izbran za objavo, vsebina in slog pisma kažeta, da so bili čitatelji tega lista ponovno postavljeni pred podlo akcijo, ki je v skladu z linijo in metodami na procesih v Budimpešti in Sofiji.

Vsi komunisti, vsi demokrati in vsi tisti, ki so se borili za osvoboditev sveta od nacifašizma, vsak državljan, ki ni zgubil smisla za pravičnost in svobodo, se bodo gotovo sramovali in zgražali ob misli, da se v imenu socializma izvršujejo take podlosti.

Čitatelji lista l'«Unità» naj vedo, da je moja hči Licia, ki je podpisala ono pismo, težko bolna na tuberkulozi in je v nekem sanatoriju v ČSR.

Ta novi dokaz kominformistične degeneracije naj utrdi v komunistih in demokratih duha v borbi za obrambo socialističnih idej in znanosti».

BORTOLO PETRONIO

Vedno bolj se slabša položaj delavcev v Italiji

Di Vittorio je izjavil, da italijanski delavci niso še dosegli predvojne življenjske ravni - Fašistični poslanec govori o „prijateljski državi Španiji" in protestira zaradi demonstracije proti Artaju

RIM, 28. — Nameščenci pri prevozniških podjetjih so danes izvedli dveurno protestno stavko, ker je vodstvo teh podjetij zavrnilo zahteve za izboljšanje urnikov in za zvišanje doklad. Možno je, da se bo prihodnje dni stavka ponovila za 24 ur, če ne pride do sporazuma.

Na področju Empoli v Toscani so kmetijski delavci zasedli zemljišča dvanajstih veleposestnikov in takoj začeli s poljskimi deli. Policija jih je prisilila, da zemljišča zapustijo.

Glavni tajnik Splošne konfederacije dela Di Vittorio je na tiskovni konferenci izjavil, da italijanski delavci niso še dosegli predvojne življenjske ravni in da se njihov položaj vedno slabša. Di Vittorio je za bodoče leto najavil akcijski program v obrambo pravice italijanskih delavcev do dela in miru. Poudaril je potrebo izvedbe načrta Splošne konfederacije dela, ki bi se lahko izvedel v treh ali štirih letih in bi omogočil povečanje proizvodnje na vseh področjih. Di Vittorio je dejal, da bi z zaposlitvijo vseh Italijanov dosegli pogoje za socialno in politično pomirjenje, ki bi doprineslo k zvišanju splošne blaginje in k miru med narodi. Zavrnil je obtožbo, da Italijanska splošna konfederacija dela sabotira «sveto leto» z demonstracijami in stavkami in je izjavil, da Zveza dela «preveč spoštuje verski čut ljudstva in interese države in da zato želi, da milijoni tujcev prihajajo v Italijo in odhajajo v normalnih razmerah».

Francov zunanji minister Artajo je iz Rima odpotoval v Neapelj. V zvezi z demonstracijo proti Artaju pred španskim poslaništvom v Rimu je poslanec gibanja MSI Mieville predložil predsedniku vlade pismeno vprašanje, ali je vlada podvzela kake ukrepe proti «težki provokaciji» in ali se je «vlada opravičila prijateljski državi».

Danes je papež priredil sprejem diplomatičnim predstavnikom, ki so akreditirani v Vatikanu, da jim čestita k novemu letu. Navzoči so bili vsi predstavniki, vštevši češkoslovaškega, z izjemo jugoslovanskega odpravnika poslov, ki je sedaj v Beogradu. Papež je imel kratek nagovor.

Angloameriški razgovori za dobavo orožja

WASHINGTON, 28. — Predstavnik britanskega poslaništva je izjavil, da je to poslaništvo prejelo iz Londona navodila, naj zopet začne pogajanja za sklenitev dvostranske pogodbe z ZDA v okviru PAM-a. Prvi razgovori so bili danes popoldne.

Bevin prispel v Rim

RIM, 28. — Iz Pariza je z vlakom prispel nocoj v Rim britanski zunanji minister Bevin. Odpotoval bo jutri zjutraj z letalom na Ceylon preko Port Saida.

Zaostruje se spor med Anglijo in Madžarsko

LONDON, 28. — «Daily Graphic» piše, da predvideva zunanje ministrstvo možnost prekinitve diplomatičnih odnosov z Madžarsko, ker je madžarska vlada odklonila, da bi britanski konzul obiskal v zaporu nekega britanskega državljana ki je sedaj zaprt.

Madžarske oblasti so odredile izgon ameriškega državljana Jacobsona, ki mora takoj zapustiti madžarsko ozemlje.

IZPOVEDI JAPONSKIH VOJNIH ZLOČINCEV

Bakteriološko orožje proti kitajskemu ljudstvu

so uporabljali Japonci v zadnji vojni

MOSKVA, 28. — Pri včerajšnji razpravi v Habarovsku proti japonskim vojnim zločincem je general Siundzi, ki je poveljeval bakteriološkim centrom v Nankingu in Kantonu, izjavil, da so Japonci uporabili bakteriološko orožje proti kitajskemu ljudstvu na področju Nimpo leta 1940, na področju Cangteh leta 1941, v pokrajini Čekjang pa leta 1942.

Obtoženec Sato je izjavil, da je v središču pri Nankingu delalo 1500 ljudi in da so podružnice proizvajale na desetine kilogramov smrtnih klic na dan. Obtoženec Kirazakura Dzemsaku je priznal, da je sodeloval pri ekspediciji, ki jo je organizirala «edinica 100» na sovjetski meji.

Bivši šef vojaške zdravniške službe Kadzitsuka Rioudzi je izjavil, da je bil general Araki, takratni japonski vojni minister, eden od pristašev bakteriološke vojne, ki jo je predvideval ustanovitelj centra «731» Siro. Obtoženec Takahasi je priznal, da je dal leta 1941 osebno nalog centru «100», naj začne množično proizvajanje bacilov, v imenu vrhovnega poveljnika vojske generala Umedzu.

Izjavil je med drugim, da je skupina osebja tega centra šla na posebno misijo na sever pokrajine Hsingan v bližini sovjetske meje, da ugotovi položaj rek in vodnjakov za pašnike, z namenom, da se zastrupi vsa živina te pokrajine v primeru vojne proti Sovjetski zvezi.

Tryasaki je priznal, da je delal poizkuse na živih ljudeh v centru «100». Včeraj so bili zaslišani še drugi obtoženci.

Nova sirijska vlada

DAMASK, 28. — Khaled Elazem je sestavil novo sirijsko vlado. Dopisniku AFP je zanikal, da je vojska postavila kakršne koli pogoje.

Nemci se bodo vrnili v Sudete

FRANKFURT 28. — Na podlagi načrta češkoslovaških oblasti se bodo številne nemške družine vrnile v Sudete. To vest javlja «Sudetendeutsche Illustrierte».

Povodnji v Izraelu

TEL AVIV, 28. — Že štiri dni so v Izraelu močni nalivi. Ulice in hiše v Tel Avivu so poplavljene. Ves pridelek je ogrožen, šotori v taboriščih priseljencev so poplavljeni in oblasti so pozvale prebivalstvo, naj sprejme 7000 otrok iz teh taborišč. Tudi v Sredozemskem morju divja nevihta in nobena ladja ni mogla pristati v Jafi in Tel Avivu.

Einstein odkril novo teorijo

WASHINGTON, 28. — Znani učenjak prof. Einstein, čigar teorija o relativnosti je dala ključ do atomske energije in omogočila izdelavo atomske bombe, je sedaj javil, da je izdelal novo teorijo, na podlagi katere se bi dali obrazložiti vsi naravni pojavi. Nova teorija se naziva «splošna teorija o težnosti». Ta teorija naj bi v eni sami formuli vsebovala vse do sedaj znane fizične pojave.

Najznamenitejši ameriški učenjaki so mnenja, da je nova teorija zelo težko razumljiva. Znani učenjak dr. Urey je izjavil, da je verjetno ne bi razumel, če bi jo čital. Vendar pa smatrajo ameriški učenjaki, da gre vsekakor za izredno važna odkritja, ki pa bodo zahtevala verjetno več let, preden jih bodo navadni učenjaki lahko asimilirali.

Londonski listi so o novi teoriji zelo obširno pisali, vendar je noben list ne more obrazložiti svojim čitateljem. Mladi britanski učenjak William Grave pa je izjavil, ko je prečital poročilo o novi teoriji, da je to podobno teoriji, ki jo on dokončuje.

Pogovor maršala Tita s francoskim novinarjem Louisom Colmeom

O sodelovanju med demokratičnimi gibanji

BEOGRAD, 28. (Tanjug) — Maršal Tito je govoril francoskemu novinarju Louisu Colmeu naslednji intervju:

PRVO VPRAŠANJE: «KPJ je postavila vprašanje enakopravnih odnosov med socialističnimi državami. Ali ta formula, ki je uporabna za države ljudskih demokracij, velja tudi za napredne organizacije zapadnih držav, kjer one niso na oblasti? Ali ne more mogoče biti ta formula dopolnjena z zahtevo enakopravnih odnosov med komunističnimi partijami, t. j. njihove neodvisnosti od Moskve?»

ODGOVOR: *«Enakopravnost med socialističnimi državami temelji na teoretični podlagi Marxa in Lenina in je zato enako veljavna za komunistične partije, ki obstajajo v teh državah, ki niso socialistične ali v katerih ne vlada ljudska demokracija. Glede odvisnosti komunističnih partij od Moskve, pa se postavlja vprašanje takole:*

Sovjetska zveza je socialistična dežela, je rezultat velike Oktobrske revolucije in zaradi tega gledajo to socialistično deželo s simpatijo in spoštovanjem ne samo komunistične partije, temveč vse napredne sile sveta. Te simpatije in to spoštovanje so zato popolnoma upravičeni. Toda, ko se pokaže želja za izkoriščanjem teh simpatij in tega neomejenega zaupanja naprednih ljudi sveta do Sovjetske zveze v cilju, da bi se jih izpremenilo v slepo podrejanje voditeljem Komunistične partije boljševikov, t. j. v Moskvi, potem ta težnja lahko samo ogromno škoduje naprednim gibanjem vsega sveta in končno Sovjetski zvezi sami, kajti prestiž Sovjetske zveze nujno pada. Primer spora med Komunistično partijo boljševikov in KPJ, ki se je izpremenil v spor med SZ in FLRJ, t. j. v spor med dvema državama, je najočitnejši dokaz za to trditev».

DRUGO VPRAŠANJE: «KPJ je večkrat poudarila dominacijo Boljševiške partije v Kominformu, medtem ko ste vi sami osebno izjavili, da vlade ljudskih demokracij Stalin strogo nadzoruje. Zdi se, po drugi strani, da so tudi komunistične partije zapadnih držav vezane če že niso podvržene, sovjetskim ukrepom. Na kakšen način bi se mogla, po vašem mnenju, Komunistična partija Francije osvoboditi varuštva Moskve?»

ODGOVOR: *«Na pobudo samega Stalina je bila leta 1943 razpuščena Komunistična internacionala z motivacijo, da je postala zavora za razvoj in delovanje komunističnih partij, ki so postale dovolj zrele, da z večjim uspehom vodijo napredno gibanje v svojih državah. Na ta način je prenehala obstajati ustanova, katere ukrepi so bili obvezni za vse komunistične partije. Informacijski urad je bil ustanovljen leta 1947 zgolj s ciljem posvetovanja in informiranja med raznimi komunističnimi partijami in zaradi tega nima pravice izdajati obligatne sklepe za razne komunistične partije. Manj kot kdaj koli pa je to pravica komunistične partije boljševikov. Iz tega sledi, da voditelji KP Francije niso obvezani opravičevati svojo delavnost drugim organom, v kolikor so uspehi in neuspehi njene politike odvisni samo od teh voditeljev in so odgovorni v prvi vrsti pred delavskim in naprednim gibanjem Francije».*

TRETJE VPRAŠANJE: «Francoski komunistični borci razpravljajo predvsem o problemih taktike. Ali mislite, da ima KPJ pravico izražati svoje mnenje glede taktike naprednih organizacij drugih držav»?

ODGOVOR: *«Mnenja sem, da ima KPJ pravico izražati svojo kritiko do katere koli druge komunistične partije ali do katere koli druge komunistične organizacije kot jim tudi nihče ne krati pravice da kritizirajo KPJ. Toda kritika mora biti konstruktivna in lojalna in ne destruktivna ter klevetniška. Res je, da so naši predstavniki kritizirali nekatera vodstva komunističnih partij kot na pr. vodstvo KP Francije in KP Italije na prvem zasedanju Informacijskega urada. Sovjetski predstavniki so ju prav tako kritizirali opirajoč se na naše argumentacije. Ta kritika je bila dobro namerna konstruktivna in bratska. Dejal bi še, da napad na KPJ s strani Kominforma in v prvi vrsti s strani sovjetskih voditeljev nima nič skupnega s konstruktivno kritiko. Dobronamerno kritiko lahko sprejemo ali pa ne: to zavisi od njenih stvarnih temeljev in njene koristnosti, t. j. od njene utemeljenosti. Tipični primer zlonamerne kritike so nam nudila pisma CK VKP(b).*

Nato je novinar Colme postavil nekaj podrobnih vprašanj glede stališča KPJ do linije, ki jo izvaja KP Francije in glede njenih napak. Maršal Tito je dejal, da odgovor na ta vprašanja vsebujejo v glavnem že prejšnji odgovori.

Ko je odgovarjal na drugo vprašanje, je maršal Tito izrazil mnenje, da je koordinacija delavnosti naprednih gibanj v svetu brez dvoma potrebna toda pod pogojem, da to sodelovanje temelji na načelu enakosti. Najbolj koristne oblike mednarodnega sodelovanja med demokratičnimi gibanji so sledeča:

Prvič, na kulturnem polju;

drugič, medsebojni obiski, ki doprinašajo k spoznavanju dejanskega položaja posameznih držav;

tretjič, borba proti propagandi, ki ima za podlago laži;

četrtič, ostra borba za obrambo miru; seznanjati napredne množice z resnico o socialističnih državah brez skrivanja težav in napak.

Maršal Tito je nato poudaril, da sovražna gonja proti Jugoslaviji ni rezultat slučajnega odklona, temveč nevarne revizije marksizma-leninizma. Ko je navajal nekatere primere tega revizionizma, je maršal Tito poudaril težnjo sovjetskih voditeljev, da zahtevajo od drugih priznanje nezmotljivosti Boljševiške partije in priznanje teorije o nemožnosti izpremembe revolucionarnih sprememb v svetu brez direktne intervencije Rdeče armade.

Končno je maršal Tito izrazil mnenje, da bo spor s Kominformom izzval - in že izziva — razjasnitev v vrstah naprednih gibanj na svetu in pri tem poudaril, da samo slepci v političnih vprašanjih lahko trdijo, da bi mogla borba proti napakam vodstva Komunistične partije boljševikov in raznih drugih partij dovesti do oslabitve delavskega in naprednega mednarodnega gibanja.

TRŽAŠKI DNEVNIK

SEDAJ PA PRIDEJO DAROVI, ki sem prinesel jih, na plan!

Danes bo Dedek Mraz pričel z obdarovanjem naših malčkov, ki ga že tako težko pričakujejo, saj je že preteklo leto dni, odkar jih je zadnjič obiskal. Dedek bo verjetno pripeljal v nekatere kraje s seboj tudi lutkovno gledališče. *Svoj „posel“ bo izvrševal v spodaj omenjenih krajih in ob omenjeni uri:*

Danes

v Nabrežini ob 14. uri; v Sempolaju ob 14. uri; v Dolini ob 17. uri; v Ricmanjih ob 14. uri; na Proseku ob 18. uri; v Bazovici ob 20. uri; v Sv. Križu ob 18. uri; v Borštu ob 15. uri; v Plavjah ob 19. uri.

Jutri

Skedenj ob 14. uri; Stadion «1. maja» ob 14. uri za II. rajon (Sv. Vid ob 20. uri pri Sv. Vidu); Barkovlje ob 14. uri; Magdalena ob 17. uri; Stadion «1. maja» ob 17. uri za I. rajon; Opčine ob 18. uri; Devin ob 14. uri; Vižovlje ob 17. uri.

31. t. m.

Veliki Repen ob 14. uri; Trebče ob 17. uri; Salež ob 14. uri; Gabrovec ob 17. uri; Padriče ob 20. uri.

Mogoče ga pa sploh ne bo?

Le brez skrbi, gotovo pride,
saj vendar javil je tako.
A kadar Dedek Mraz obljubi,
potem obljubo res drži,
nikdar prijateljev in znancev
on na cedilu ne pusti.

Kako bo, striček, z njim na meji?
Kaj če v ta kraj ga ne puste?

Za Dedka Mraza pa predpisi
obmejni prav nič ne drže.
Za Dedka Mraza ni nič meje
zanj ni nikakršnih pregraj,
če hoče, tudi na Angleško
popelje lahko se kar zdaj.

Otroci pridno se učite,
da slabih redov se znebite!

Laži ne maram, ne prevare,
resnico cenim jaz nad vse.
Laž nikdar zmagati ne more,
resnica vedno le uspe.
Ne maram, da od žuljev drugih
nekdo sebično se redi,
želim, da v sleherni deželi
za skupnost vsakdo se bori;
Ne maram, da v teh vaših krajih
bi eden več bil drugi manj,
vsi naj imajo ista prava,
Slovenec ali Italijan.
Želim, da končno na tem svetu
zavladal bi pravični mir,
da zginejo nesrečne vojne,
da bi končal se vsak prepir.
Iskreno bratstvo naj zavlada
po širni zemlji vsepovsod,
vendar tako, da vsak ostal bo
na svoji zemlji svoj gospod.

Da bodo otroci veseli novoletne jelke

Že tretji dan imajo tovarišice iz ASIZZ polne roke dela in to v mestu, predmestju in podeželju. V vsakem okraju in v vsaki vasi so si izbrale primeren prostor, kamor so pripeljale blago in kjer lahko nemoteno delajo. Za cel tovor ga je bilo in brez moških rok bi ničesar ne opravile, zato so tovariši povsod radi priskočili na pomoč. V Nabrežini se je zgodilo, da so celo pomagali meriti, rezati in skladati flanelo, iz katere bodo potem mamice krojile tople srajčke in drugo perilo svojim malčkom.

Vse poteka tako kot je bilo zamišljeno. Tovarišice, ki so se prijavile za pripravljanje paketov, prihajajo točno ob določeni uri in vselej jih je še preveč, tako da jih morajo okrajne sekretarke odganjati domov, da ni prevelike gneče.

Vsaka le nerada gre, kajti lepo je kolektivno delo in še lepši pogled na papirnate vreče z napisom «Novoletna jelka za leto 1950». Najlepša pa je misel na vseh tistih 4000 parov otroških oči, ki bodo prijetno presenečene nad njihovo zares bogato vsebino. Pri najpotrebnejših bodo vreče najvolj nabite. Noter bo velik kos tople flanele, majčke, rokavice ali nogavice in če tega ne bo pa celo dva kosa flanele. Druga kategorija, v katero pride največ otrok, bo tudi dobila flanelo. Vsi brez izjeme pa bodo dobili jabolka, pomaranče, zavoj keksov, vrečico bonbonov, svinčnik, debel zvezek z ovitkom iz mehke lepenke, majhni otročki, ki še ne hodijo v šolo pa barvice namesto zvezka in igračke, ki so jih pripravili politični priporniki. Dedek Mraz si lahko zadovoljno mane roke, ko bo pripeljal otrokom toliko lepih, dobrih in vrednih daril za novoletno jelko. Mnogo denarja je bilo treba zanje, ali našle so se topla razumevajoča srca in darovala. Ob pogledu na vso to otroško srečo, na njihov veliki novoletni praznik, bodo darovala še in ne bo jim žal tega.

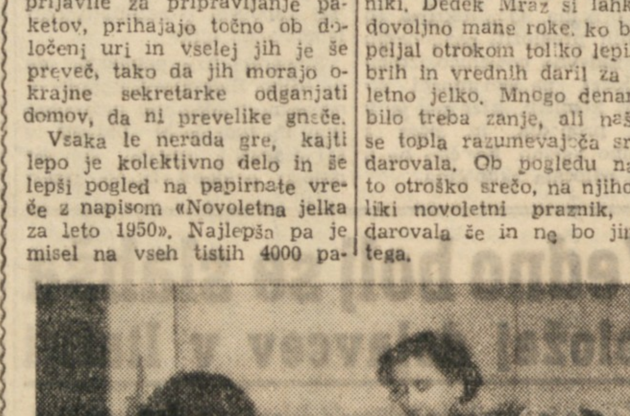

Lonjerski pevci - maršalu Titu

Pevski zbor prosvetnega društva «Lonjer-Katinara», ki je bil na gostovanju po Sloveniji, je poslal maršalu Titu naslednjo brzojavko.

Pevski zbor prosvetnega društva «Lonjer-Katinara» pri Trstu, ki je v Celju na obisku, Vam pošilja borbene in delavske pozdrave.

V času ko vlada na tako imenovanem Svobodnem tržaškem ozemlju cone A poostreni teror proti Slovencem, ko nam zapirajo šole, ko nas hočejo odtegniti od slehernega kulturnega izživljanja, ko so se združili fašisti in informbirojevci v borbi proti nam, vidimo v naši socialistični Jugoslaviji popolnoma drugo sliko.

Na lastne oči smo se prepričali, kako lažniva in neresnična so obrekovanja infombirojevcev.

Tovarne, ceste in mnogi drugi objekti kakor tudi vsestransko udejstvovanje delavskega razreda na kulturnem polju in doseženi uspehi nam dokazujejo, da je Vaša pot edino pravilna. Ko se vrnemo v naše kraje, bomo delali še z večjo vnemo za zmago resnice o Vaši domovini pri nas in v svetu.

Smrt fašizmu — svobodo narodu!

Pevsko društvo «Lonjer-Katinara» pri Trstu

Celje, 11.XII.1949.

PROMETNA NESREČA NA KONKONELU

Osebni avto lastnika bara Cimetta se je zaletel v obcestni zaščitni zid

Malo pred 19 uro zvečer je lastnik znanega tržaškega bara Cimetta doživel težko avtomobilsko nesrečo na državni cesti pod Konkonelom. S svojim avtom FIAT 500 z evidenčno tablico TS 3850 se je Cimetta Ferruccio vozil z Opčin v družbi 32letnega uradnika Antona Adamskega iz ul. Udine 32 in njegove žene 28letne uradnice Radič Branke. Prav na ovinku pod Konkonelom pa je avto iz do sedaj še ne popolnoma pojasnjenih razlogov zdrknil na desno stran ceste in z vso silo butnil v obcestni zid. Vsi tri je potniki so bili pri tem precej hudo ranjeni.

Sreča je bila ta, da je za njimi vozil s svojim avtom Scocchi Sergij, ki je takoj vse tri odpeljal naravnost v glavno bolnišnico. Tu so ugotovili, da ima Cimetta zlomljeno rebro in živčni pretres poleg rane na glavi. Na tretjem kirurškem oddelku bo moral ležati 20 dni. Adamski ima le lažje praske na obrazu in je po tem ko so mu obvezali rane lahko odšel domov. Njegova žena Branka ima zlomljeno kost nad očesom ter je močno krvavela. Tudi njo so sprejeli v bolnišniško oskrbo. Še preden je policija začela zaslišavati so zdravniki izdali potrdilo, ki dokazuje, da je bil Adamski pijan, ko je šofiral. Na vsak način ni ta sam vedel povedati, kako je prav za prav zdrknil v obcestni zid. Priznal pa je, da je vozil na ovinku z brzino 60 km, kar je seveda mnogo preveč. Potem ko je prometna policija na kraju nesreče napravila vse ugotovitve, so razbiti avto odpeljali v policijsko garažo v ul. Annunziata.

Nesreče in tatvine

Včeraj zjutraj je na križišču ulice Gulli in Degli Argento angleški vojaški avtomobil «Standard», katerega je šofiral angleški vojak, udaril v voz s konjsko vprego. Na vozu se je vozil 26letni Elio Danieli iz ul. Campanelli 241. Pri udarcu se je voz razbil.

Damiano Ivanka, por. Trevisan iz ulice D'Azeglio 2 je imela opravka s svojim možem Brunom, ki drugače živi ločen od nje. Toda če ta opravek je zadostoval, da je Bruno nabunkal svojo ženo, ki je morala zaradi tega v bolnišnico, kjer so ji obvezali rane.

18letni Josip freddos iz ulice Castagneto 18 je prišel na ambulanto v bolnišnico z ranjeno levo dlanjo. Fant je povedal, da ga je baje na ulici Fabio Severo pred št. 150 ranil neki neznani dečko, ko je streljal s strašilno pištolo. Policija je kajpada začela s preiskavo, da ugotovi, kaj je na stvari. Fant pa je lahko odšel domov, čim so mu obvezali dlan.

Po božiču je novi šport metanje pasjih bombic sicer malo popojenjal, vendar pa še ne popolnoma. Dva taka športnika, katerima zelo ugaja pokanje, sta se včeraj zvečer znašla na trgu S. Giovanni. Bila sta dva kratkohlačnika, 11letni Jurij Bole in 8 letni Aldo Pojani, oba iz ulice Soncini 40. Žilica jima kot rečeno ni dala miru. Pri poku bombice sta se malo opekla, tako da ju je službujoči policist, ki je slučajno šel tam mimo, odvedel na ambulanto v bolnišnico.

Antonietta Scarpa por. Tomasini z Istrske ceste 37 je imela včeraj nesrečen dan. Razburjeno je prijavila policijski postaji na istoimenski cesti, da so jo med njeno odsotnostjo okradli tatovi. S pomočjo ponarejenih ključev so odprli njeno stanovanje, s seboj pa so odnesli dežni plašč, dva zimska plašča in ročno torbico. Vrednost ukradenih predmetov znaša 70 000 lir.

D'Agostiniju Valentinu z Lonjerske ceste 24 so tatovi odnesli sedem cevi, katere je imel shranjene na dvorišču ob vhodu v predor, ki vodi na Montebello. D'Agostini je utrpel 12.000 lir škode.

KOLEDAR
Gledališče - Kino - Radio

Četrtek 29. decembra
Tomaž, Vrhoslav

Sonce vzide ob 7.46, zatone ob 16.28. Dolžina dneva 8.42. Luna vzide ob 12.32, zatone ob 1.58.

Jutri petek 30. decembra
Evgenij, Branimir

SPOMINSKI DNEVI

1944 je minerski vod inženjerskega bataljona iztiril vlak na progi Gorica-Videm.

URADNE OBJAVE

Na vpogled so seznami državnih davkov za leto 1950. Do petka 30. t. m. so dnevno od 9 do 12 na vpogled prizadetim v občinski palači (Ul. dei Rettori 2, III) seznami državnih davkov za leto 1950 in dodatkov za pretekla leta, ki se tičejo dohodninskega davka, davka na izdelke (fabrikate), zemljišča, dediščine ,izredne vojne dobičke itd.

Pritožbe proti tehničnim napakam v seznamih, še ne dokončno ugotovljenim novim vpisom, proti novim vpisom brez pismenega sporočila prizadetim, se lahko vložijo v roku 6 mesecev od zadnjega dneva te objave (30. t. m.) na predsednika cone.

Davki se plačujejo v 6 obrokih, in sicer vsakega 10. (desetega) v februarju, aprilu, juniju, avgustu, oktobru in decembru 1950. Pri nerednem plačevanju davkov se bo postopalo po zakonu.

Seznami občinskih davkov za leto 1950. Ista navodila gori navedena veljajo tudi za občinske davke. To so davki na stanovanja in poslovne prostore, na pse, klavirje, biljarde, prispevki za greznice itd.

Nočna služba lekarn

Alabarda, Istrska ulica 7; Cipolla, ulica Belpoggio 4; Crevato, ulica Roma 15; Godina Enea, ulica Ginnastica 6; Harabaglia v Barkovljah in Nicoli v Škednju imata stalno nočno službo.

Širite in čitajte Primorski dnevnik!

Iz življenja ASIŽŽ

Dne 27. t. m. zvečer ob 20 so se zbrale lonjerske žene na množični sestanek. Tov. Samsova jim je podala enoletni pregled dela in naporov v okviru organizacije, tov. Škamperle pa jim je govorila o novoletni obdaritvi otrok. Nato je bil izvoljen novi odbor. Z velikim zanimanjem so se udeležile diskusije, ki je bila zelo živahna. Razšle so se s sklepom, da bodo odslej še bolj poprijele za delo.

Aretirani zaradi trgovanja z mamili

Ker so trgovali z mamili, je policija aretirala in ovadila sodišču Antonio Zikovich, por. Locatelli iz ulice Campanelle 381, dalje Klementino Muzioli, por. Diacca iz ulice Orazio 6 in Floriana Canteja iz ulice Alfieri 6. Pri preiskavi na njihovem domu je policija zaplenila pol kilograma morfija.

Dva mladeniča, 18letni Ermanno Bolcich iz ulice Campanelli 19 in 19letni Sergij Laghi z Borznega trga 2, sta se včeraj popoldne zgrabila v ulici Donota. Službujoči stražnik upravne policije, ki je slišal kričanje, je pritekel pogledat, kaj se godi. Zagledal je Bolcicha, ki je imel precej potolčen obraz ter kričal na Laghija — na napadalca! Slednjega so takoj ustavili mimoidoči. Z Laghijem je bila tudi 16letna Jolanda La Porta iz ul. Gambini 26. Vse tri so najprvo odpeljali na postajo Rdečega križa, nato pa na policijo, kjer so vse tri izpraševali in napravili zapisnik.

Na ambulanto glavne bolnišnice je šofer taksija TS H 121 Da Oss Peger Evgenij iz ulice B. Angelico 5 pripeljal Angelo Saracco, vd. Signor. Žensko je šofer butnil z avtomobilom na tla pri Stari mitnici, ko je hotela prekoračiti cesto. K sreči pa ni Sarocco odnesla nobenih poškodb in se je lahko vrnila domov.

Daruj za novoletno jelko!

ADRIA EXPRESS poklanja za novoletno jelko 29.110 lir. Ob drugi obletnici smrti svojega soproga daruje za novoletno jelko Anica Kalanova 2.000 lir.

V spomin padlega borca za svobodo daruje neimenovani za novoletno jelko 10.000 lir.

DAROVI IN PRISPEVKI

Za otroke v Portorožu darujeta Gojča Jožefa iz Gropade štev. 78, 1.000 lir ter Dora Milkovič iz Gropade štev. 5, 1.000 lir.

Za novoletno jelko so darovali v Barkovljah: Gašper 500, Jagodič Ernesta 250, Zniderčič Apolonija 250, Marija B. 300, Daneu Zorka 500, Pertot Amalija 250, Taučer Franja 100, Pertot Nada 50, Karlo Brecelj 50, Brus Amalija 50, Taučer Alojzija 50, Cok Dora 200, Godnič Katina 100, Brus Stanko 50, Prašelj Tereza 50, Starc Marija 50, Stefani Carla 50, Martelanc Marija 100, Krečič Lidija 100, Martelanc Viktorija 100, Sartori Marija 100, Svagelj Stanko 500, Sferza Ana 150, Pertot Marija 100, Gerini Marija 50, Vodopivec Josip 50, Peršič Marija 50, Majcen Pavla 100, Zniderşič Elza 100, Znideršič Zora 100, Skerl Marija 100, Krečič Ljudmila 100, Rupel Marija 150, Sčuka Alojzija 200, Scheimer Marija 200, Brecelj Josipina 100, Brecelj Marija 200, Taučer Štefanija 100, Milič Franc 250, Sferca Marija 50, Miklavec Rožka 100, Humplik Marija 100, Longo Karla 100, Girelli Amelija 200, Kocjančič Rosana 200, Martelanc Justina 100, Martelanc Klara 100, Kocjančič Stanko 100, Martelanc Viktor 300, Pertot Julijana 50, Martelanc Drago 500, N. N. 60, Martelanc Anica 200, Starc Stanko 1000, Pertot Amalija 300, Martelanc Ksenija 100, Plesničar Josip 300, Pahor Marčela 500, Rapotec V. 500, Ukmar Drago 500, Kariž Vladimir 500, Košmelj Ante 500, Pfeifer Giovanni 1000, Lavrenčič Ante 500, Košuta 100.

Budin Antonija 1000, Durisotti Giovanna 500, Kocjančič Malka 500, Visini Nives 500, Visini Ivanka 150, Primožič Zofija 500, Godina Nada 500, Godina Mila 50, Lozej Angela 200, Baretto Frida 200, Stegu Leopolda 120, Križmančič Marija 200, Skabar Alojzija 200, Josipovič Ivanka 100, Uršič Josipina 100, Mulec Marija 100, Vida S. G. 200, Muzlovič vd. Karla 150, Grum Zofija 100, N. N. 250, Rojc Albina 100, Hoteš Marjan 200, Grum M. 200, N. J. 100, Roncelj Libera 100, Sperne Julija 150, Rupnik Klavdij 100, Roncelj S. 100, Poropat Pavel 200, Furlani Mira 100, Cigoj Marica 100, Prelč Hilda 100, Micheluzzi Danilo 100, Godnič Zofija 150, Košuta Rudi 200, Cucek Jože 200, Strgar Miloš 200, Doles Pina 1000, Pahor Mirko 500, Jerman Ada 300, Pavlica Josip 500, Doljak Danilo 250, Cebular Leopold 250, Fatur Miroslav 250, Kalin Neva 60, Ferjančič Frančiška 500, Sajna Albina

Darujte za novoletno jelko!

120, Bergman Mimica 500, Hotes Ivan 100, Afri Franc 150, Cermac 50, Čebulec Josip 400, Pečar Dragica 300, Udovič Emilija 200, Ceket F. 200, Spanger E. 200, Ime nečitljivo 200, Grusovin 100, N. N. 200, N. N. 100, N. N. 100, N. N. 100, N. N. 100, N. N. 100, Purinani Ant. 100, Benčič 100, Sirk 100, Valenčič Josip 100, Podpis nečitljiv 100, Sedmak G. 100, Abram Stanko 100, Ukmar 100, Adamič 100, Lumbar 100, Zupančič Angela 100, Zupančič Marija 100, Poropat 100, Pečarič 100, Zobec Bogdan 100, Sardo 100, Podpis nečitljiv 200, Urbic 500, Slavko Kosič 300, **Neimenovani 10.000**, Zavadki J. 1000 Sirk Benedikt 1000, **Tomažič Franc 5000**, Stepančič 2000, Mahnič P. A. 2000, G. Filippi 2000, Santelj M. 500, Lah Janko 500, Saksida Mirko 500, Volk Pepi 500, Zezlina 500, Arčon Karla 200, Pregelj Štefka 200, Spiler 100, Družina Jurasek 500.

RADIO JUGOSL. CONE TRSTA

(Oddaja na srednjih valovih 240 m ali 1250 kc)

ČETRTEK 29. 12. 1949.

6.30, Jutranja glasba; 6.45, Poročila v italijanščini in objava sporeda; 7.00, Napoved časa - poročila v slovenščini in objava sporeda; 7.15, Jutranja glasba.

12.00, Operna glasba; 12.30, Igra orkester Kramer; 12.45, Poročila v italijanščini in objava sporeda; 13.00, Napoved časa - poročila v slovenščini in objava sporeda; 13.15, Poje slovenski vokalni kvintet; 13.45, Našim ženam (v italijanščini); 14.00, Igra kapela Stojana Stenovica; 14.30, Pregled tiska in poročila v italijanščini; 14.15, Pregled tiska in poročila v slovenščini.

17.30, Aktualna politična vprašanja (v italijanščini) 17.45, Ritmična klavirska glasba; 18.00, Od «Novih akordov» do danes - samospevi Emila Adamiča; 18.20, Baletna glasba; 18.45, Poročila (v hrvaščini); 19.00, Glasbena medigra; 19.15, Poročila (v italijanščini); 19.30, Napoved časa - poročila v slovenščini; 19.45, Znane melodije; 20.00, Feljton v slovenščini: Odborniki in sreča; 20.15, Makedonske narodne pesmi bo izvajal narodni orkester-poje Kostič; 20.40, Literarna oddaja - Josip Murn; 21.15, Koncert slovenskih solistov: Uros Prevoršek in Marijan Lipovšek; 22.00, Življenje jugoslovanskih narodov (v italijanščini); 22.20, Večerna orkestralna glasba; 23.00, Zadnja poročila v italijanščini; 23.05, Zadnja poročila v slovenščini; 23.10, Objava sporeda; 23.15, Plesna glasba; 23.30, Zaključek.

KINO

Rossetti. 16.00: «Karmen in njene ljubezni», Rita Hayworth, G. Ford.
Excelsior. 15.00: «Srnica», Gregory Peck, Jane Wyman.
Fenice. 16.30: «Kovboj puščave», bratje Marx.
Filodrammatico. 16.00: «Noč in dan», Gary Grant.
Adua. 15.00: «Teksas Columbia- vozel».
Alabarda. 14.30: «Cesarski valček» B. Crosby.
Armonia. 15.00: «Aloma Južnega morja», D. Lamour.
Azzurro. 15.30: «Prehod na severozapad», Spencer Tracy.
Belvedere. 16.00: «Leteče rakete».
Garibaldi. 15.00: «Cilj Tokio», G. Grant.
Ideale. 15.30: «Zaseda na dnu», T. Power, A. Baxter.
Impero. 16.00: «Dediščina strica Bonanima».
Italia. 14.30: «Cesarski valček», Bing Crosby.
Kino ob morju. 15.30: «Dogodilo se je v Evropi».
Marconi. 15.30: «Slavolok zmage», C. Boyer, Ingrid Bergman.
Massimo. 16.00: «Fra Diavolo» Stan Laurel in Olio.
Novo Cine. 15.30: «Cesar z otoka Capri».
Odeon. 15.00: «Prehod na severozapad», Spencer Tracy.
Radio. 15.30: «Bitka za atomsko bombo».
Venezia. 15.00: «Nevarna vdova».
Vittoria. 16.00: «Rdeča hiša», E. Robinson.
Viale. 15.30: «Cesar z otoka Capri».
Vittorio Veneto. 20.45: Igralska skupina E Duse «Mali kralj» - Igra v 3 dejanjih.
Savona. 15.00: «Dvoboj na soncu», G. Peck.
Kino v Skednju. 17: «Vihar nad Bengalijo». Danes in jutri. Sledi film o nogometni tekmi Suglija - Italija.
Kino v Nabrežini, danes: «Športna parada v Moskvi», ruski barvni film.

ROJSTVA SMRTI IN POROKE

Poročili so se: uradnik Cappieri Giuseppe in gospodinja Favretto Amelia, mehanik Prodani Pietro in gospodinja Babič Giorgina, električar Valle Mario in uradnica Paoletti Doris, natakar Jakopič Viktor in gospodinja Bajok Ana, uradnik Ericani Wassall in bolničarka Slataper Maria Luisa, šofer Chierego Libero in gospodinja Rijavec Giovanna, industrijalec Godiani Giuseppe in gospodinja Gasperazzo Maria, uradnik Kossler Antonio in uradnica Visintin Narcisa, uradnik Magazzin Tullio in Violin Luciana, mehanik Nordio Alcide in šivilja Corella Onorina, delavec Debernardi Remigio in gospodinja Vattovani Pasqua.

Umrli so: 97-letna de Mottoni Carolina vd. Bova Passaretti, 48-letni Vellenich Natale, 52-letna Otta Anna vd. Ceretti, 81-letna Likan Amalija vd. Costre, 71-letni Casolin Andrea, 56-letna Borri Domenica vd. Pestrella, 72-letna Mlekuš Antonija, 37-letni Zorzi Carlo, 80-letni Passon Giovanni, 21-letna Sepič Josipina, 39-letni Antonini Alice por. Stekar, 52-letni Massari Emanuele, 74-letna Michelis Luigia vd. Nordio, 52-letni Zacchigna Giuseppe.

ZAHVALA

Vsem vaščanom in prijateljem se najlepše zahvaljujemo za obilno udeležbo in vence pri pogrebu našega nepozabnega

KARLA BARIČA

Družina BARIČ.

Nabrežina 29 XII 1949

15. JANUARJA 1950 IZLET

v Postojno in Opatijo

Vpisovanje do 31. dec. pri vseh potoval. uradih.

O

22. JANUARJA 1950 ENODNEVNI IZLET

v LJUBLJANO

Vpisovanje do 4. jan.
Za pojasnila telefon 29 243
ADRIA-EXPRESS — TRST,
ULICA F. SEVERO št. 5-b.

Višanja in nižanja cen življenjskim potrebščinam

Vsako leto ob času praznikov se navadno cene življenjskim potrebščinam povišajo! Letošnje leto v tem pogledu seveda ni naredilo izjeme. Kot nam javljajo, se je od 135 naštetih življenjskih potrebščin 50 pocenilo 21 so ostale cene neizpremenjene, 64 pa se jih je podražilo. Med temi se je najbolj občutno podražila cena kavi in pa nekateri zelenjavi; za čudo so se pa znižale cene mesu, ki so bile do sedaj vedno zelo visoke.

Tržaške gospodinje so z veseljem ugotovile, da se je v tem mesecu vsaj mast pocenila: cene polenti, beli moki, rižu in testeninam so ostale neizpremenjene. Pač pa se je podražilo surovo maslo, ki je doseglo celo 1130 lir za kg.

Če primerjamo v koliko so se cene nekaterim potrebščinam povišale in za koliko so se druge znižale vidimo, da mora tržaška gospodinja potrošiti dnevno približno enako vsoto denarja ali pa še nekaj več kot druge mesece. Ker pa so prav v decembru mesecu vključeni tudi prazniki, je jasno, da so tudi izdatki bolj visoki. Kako krije vse te stroške gospodinja s skromno plačo, ki ji jo prinese domov mož, ostaja za marsikoga uganka. Na vsak način je bil promet na ulicah v zadnjih dneh izredno živahen in tudi trgovine so bile vedno polne. Vsak si je pač želel nekoliko olepšati praznike ter pozabiti na vse težave, ki ga dnevno tarejo.

Kot napovedujejo, se bodo cene nekaterim življenjskim potrebščinam v prihodnjem mesecu še povišale, medtem ko se bodo druge znatno znižale. Vest o znižanju cen bi tržaške gospodinje z veseljem pozdravile, plaši in skrbi jih pa morebitno povišanje cen drugim življenjskim potrebščinam.

Slaba navada ju je spravila pod ključ

41-letni Rihard Ravnikar in 56-letni Rudolf Rantschigai sta bila uslužbena pri Combinet Ordinance Depot Rasc na Montebellu. Obadva sta tam delala kot peka in s tem seveda imela opravka vsak dan z moko. Tega belega prahu je bilo tam toliko, da sta padla v skušnjavo. Začelo se je tako, da sta vsak dan odšla domov z vrečico bele moke. Stara navada železna srajca — prav ta pregovor je veljal za oba. Nekaj časa je šlo kar v redu, dremava straža ju je površno vprašala, kaj imata v vrečicah. Odgovor se pa je vselej glasil, da nosita bodisi belilo za čevlje, mavec itd. Vsaka stvar pa ima svoj konec. Tako je usoda tudi napravila kraj temu odnašanju moke. Slučaj je hotel, da sta oba peka naletela na drugega stražarja, ki se je hotel prepričati z očmi. Hočeš nočeš je bilo treba pokazati vreči, v katerih je službujoči vojak opazil moko. Izmenjali so še nekaj besed, toda vse brez uspeha. Pokazala se je policija, najprvo vojaška, nato pa civilna, ki je oba peka spravila pod ključ.

Včeraj zjutraj pa sta oba moža bila že pred vojaškim sodiščem za določevanje narokov.

Roparski napad ali pa samo fantaziranje?

Pol štirih zjutraj je bilo, ko se je na ambulanti glavne bolnišnice pokazal 41-letni težak Romano Coslovi iz ul. Revoltella 5. Na glavi je mož imel precejšnjo rano, zaradi katere bo kajpada moral počivati 20 dni. Čeprav je rana precej resne narave, je Coslovi odklonil zdravniški predlog, da bi ostal v bolnišnici. Soproga, ki je spremila moža na ambulanto, je možu pomagala odgovarjati, odkod ta rana. Po pripovedovanju obeh je bilo takole:

Proti pol drugi uri, ko se je Coslovi vračal domov, ga je v bližini veže ustavil neki mladenič, katerega baje samo površno pozna. Zahteval je, naj mu takoj izroči listnico. Ker pa je Coslovi to odklonil, ga je neznanec tako krepko mahnil po glavi s steklenico, da se je sesedel na tla in obležal nezavesten. Tako je ležal skoro poldrugo uro. Ob treh pa je namreč našel 18-letni fant Frančišek Ferrari, ki stanuje v isti hiši. Slednji je kajpada obvestil ženo, ki je nato z možem odšla v bolnišnico.

To pripovedovanje je poslušal tudi službujoči policijski podčastnik. Temu se je vsa zadeva zazdela nekam čudna, posebno, ker neznani napadalec ni odnesel listnice, čeprav je Coslovi ležal nezavesten. Policija je sicer uvedla preiskavo, ker bi rada uganko, ali je res bil Coslovi žrtev roparskega napada ali pa je rano dobil kje drugje in v drugačnih okoliščinah. Coslovi sam ni vložil nobene prijave.

Vročekrvni ženski

Giammaria Lorenza, vd. Cocciolo iz ulice Capitelli 11 in Beatrice Medzina, por. Porcelli, prav tako z istoimenske ulice št. 26, sta si včeraj prišli v navzkriž. Vzrok teh napetih odnošajev pa sta njuna nadebudna sinka, ki sta izrabila popoldansko prostost za rokoborbo. Giammarijin je med pretepom nabunkal Metzinovega 6-letnega Sergija tako močno, da je slednji moral z materjo na Rdeči križ, kjer so mu obvezali čelo. Med pretepom, ki je zato nastal med ženskama, je Medzina ob dobro pomerjenih udarcih izgubila zgornji desni sekalec, dalje ji je Lorenza še kar dobro spraskala nos. Da bi se zadeva ne končala še slabše, so sosedje poklicali policijo.

STANKO OBLAK

Kmetijstvo anglo-ameriškega področja STO-ja

Ta članek, ki ga je napisal tov. Stanko Oblak, smo ponatisnili iz letošnje izdaje «Koledarja», ki ga je izdala Osvobodilna fronta za Tržaško ozemlje. Koledar je že izšel ter ga zaradi bogate vsebine toplo priporočamo vsem našim bralcem, ki bodo v njem našli mnogo zanimivega čtiva.

V splošnem okviru gospodarskih dejavnosti angloameriškega področja STO-ja ne zavzema, kakor je vsem znano, kmetijska panoga najvažnejšega mesta. Trst je zaživel v preteklosti kot osrčje velikih dovodnih in odvodnih žil mednarodnega trgovinskega prometa, ki so vezale in še danes povezujejo obširno tržaško zaledje s svetom. Trgovinski pobudi se je pozneje pridružila ustvarjalna sposobnost tržaških delovnih množic: v velikem pomorskem središču so se postopoma razvili številni obrati težke, srednje in male industrije. Dobrinam tega velikega pomorskega središča je od nekdaj nasprotovala skopost in pičla rodovitnost bližnje kraške in istrske zemlje. Poljedelstvo je ob takih pogojih seveda zaostajalo za razvijajočo se trgovino in industrijo. Ni zaradi tega čudno, da se je ob takem položaju ustvarila miselnost, ki sloni na podcenjevanju našega kmetijstva.

Menimo, da ne bo odveč, če si bomo za pravilno razumevanje vseh kmečkih vprašanj ustvarili sliko tukajšnjega poljedelstva s preglednimi podatki tukajšnje kmetijske dejavnosti. Številke, ki so podane v naslednjih razpredelnicah, so sestavljene na podlagi uradne statistike; niso sicer popolne niti vse točne, vendar bodo lahko pazljivemu čitatelju pojasnile pomen in vlogo kmetijstva na angloameriškem področju STO-ja.

Neplodna in obdelovana zemljišča

Celokupna površina	ha	22.250
Neplodna zemljišča	»	1.820
Gozdna zemljišča	»	4.967
Skoraj nepl. zemljišča	»	3.988
Travniki pašniki	»	7.587
Obdelovana zemljišča	»	8.928

Kakor je razvidno iz navedenih podatkov, meri celokupna površina področja 222 kvadratnih kilometrov (1 km² = 100 ha). Od te površine moramo odšteti vsa neplodna zemljišča (zgradbe, ceste, vode itd.) t. j. 18 kv. km. Rastlinskim kulturam ostane na razpolago 204 km (ali 20.430 ha). Vendar moramo tudi pravkar navedeno površino skrčiti za nadaljnjih 90 kv. km, na katerih se raztezajo gozdna tla in predeli kraških zemljišč, ki so praktično skoraj nerodovitni. Za donosne kulture, za travništvo ter za pašništvo nam ostane na razpolago komaj 114 kv. km ali 11.475 ha. Naj pripomnimo, da je v mnogih zapadnih državah, kjer obstajajo še fevdalni ostanki iz preteklih dob, v rokah enega samega lastnika več obdelovalne zemlje kakor znaša vsa obdelovalna površina angloameriškega področja STO-ja.

Vendar so plodovi, ki jih zna pridobivati pridnost in neumornost našega kmetovalca, prav pomembni tako po količini kakor po pestrosti proizvodov. Naslednja razpredelnica nam prikazuje, kako je razdeljena površina obdelovalne zemlje in koliko je pridelka.

Številčno stanje živinoreje (1949)

Krave	2.360
Ostala goved	1.110
Konji	1.020
Prašiči	3.520
Ovce	320
Koze	1.900

Številke, ki smo jih navedli, izražajo široko povprečje; žal ni popolnih statističnih podatkov v pogledu vrtnarskih proizvodov, ki so za tržaškega potrošnika in sploh za tukajšnje kmečko gospodarstvo silno važni.

Številčno stanje živinoreje je na posameznih občinskih področjih danes približno naslednje:

Kulture in proizvodnja

Poljedelstvo		
Pšenica	269	2.200
Koruza	293	5.000
Ostale žitarice	119	1.000
Krompir	781	55.000
Zelje	27	3.700
Paradižniki	92	11.000
Vrtovi	279	—
Krma	216	20.000
Cvetlice	12	—
Razno	329	—
	2.490	

Sadjereja		
Vinogradi	1.246	80.000
Breskve	5	1.100
Hruške	—	2.500
Marelice	—	100
Češnje	—	1.500
Češplje	—	500
Razno	142	—
	1.378	

Travništvo		
Travniki	574	15.000
Travniki-pašniki	3.460	30.000
Pašniki	3.500	10.000
	7.587	

Pripomba: Podatki proizvodnje obsegajo letne pridelke čistih in mešanih kultur.

Cenijo, da znaša celokupna vrednost vseh kmetijskih proizvodov nad 2 milijardi lir letno. Tržna vrednost pridelkov je seveda za okrog 50 odst. višja.

Iz vsega tega, kar smo sedaj navedli, izvira ugotovitev, da je tukajšnje poljedelstvo v bistvu usmerjeno k intenzivnemu obdelovanju. Vsekakor pa lahko trdimo, da ni še zdaleka doseglo najvišje razvojne stopnje. Razlogov, ki ovirajo napredovanje kmetijske dejavnosti na našem področju, je mnogo. V tem pogledu je poljedelstvo predvsem tesno povezano s splošnim gospodarskim položajem zapadnega sveta. V vrtincu ostre konkurenčne borbe ogromnih interesov kapitalističnih skupin., je često vprav delovni kmet prvi in najlaže prizadet. Na splošno je znano, da se pogubne posledice gospodarskih kriz, ki se periodično porajajo v nesocialističnih deželah, odražajo v najobčutljivejši meri zlasti pri kmetijstvu. V tem pogledu lahko navedemo značilen primer. Ko so se oktobra leta 1948 cene kmetijskih proizvodov pričele nagibati navzdol, je val pocenitve zajel v prvi vrsti kmečko proizvodnjo. Tako so pred pocenitvijo cene kmetijskim proizvodom dosegle 62kratno podražitev v primerjavi z zadnjim predvojnim letom 1938. Danes so se te cene znižale že na 50 kratni povišek, medtem ko je ostala cena poljedelskih izdelkov v prodaji na drobno na osnovi 65kratne podražitve — vedno v primerjavi z letom 1938. Prva znamenja krize so se torej že pojavila na obzorju kmečkega gospodarstva.

Kaj obeta kmetijstvu angloameriškega področja STO-ja bližnja bodočnost?

Odgovora na to vprašanje ni danes seveda mogoče dajati. Pričakovati je vsekakor dobo naraščajočih težav in trdega dela za sam življenjski obstoj. Ta perspektiva bi morala bolj kakor doslej usmerjati našega malega in srednjega kmetovalca na pot skupne obrambe njegovih življenjskih interesov.

Kmečko ljudstvo si mora v prvi vrsti priboriti osnovno pravico do samoodločbe. Naš kmečki živelj je v toliko dozorel, da lahko odločno odklanja varuštvo tujih gospodarjev in njihovih domačih služabnikov, ki nimajo z našo zemljo nič skupnega in že zaradi tega ne čutijo njenih problemov. Lahko trdimo, da bi kljub nepovoljnim pogojem, o katerih smo govorili, naše kmetijstvo lahko doseglo neprimerno višji razvoj, če bi o bistvenih vprašanjih, ki ga zadevajo, vsaj soodločalo ljudstvo samo.

Nepovoljne posledice ukrepov, ki so izšli ali izhajajo od zgoraj in ne upoštevajo stvarnih potreb in teženj naše kmečke dejavnosti, so razvidni skoraj na vsakem koraku angloameriške agrarne politike.

Gospodarski bilteni govore n. pr. o znatnih denarnih sredstvih, ki so bili na našem področju investirani v poljedelstvu in gozdarstvu. Gre dejansko za številke, ki se pišejo z 9 ničlami. Kje so tem številkam sorazmerni učinki? Naj navedemo samo, da so za razna forsirana pogozdovalna dela potrosili doslej okrog milijarde lir, t. j. okoli 75 odst., vseh sredstev, ki so jih doslej nakazali za razne pobude v kmečkem gospodarstvu. To je jasen primer nesmotrnega gospodarjenja. Velike investicije ter skromni uspehi so sploh izrazita značilnost dosedanje agrarne politike na našem področju.

Podpore, ki jih oblasti podeljujejo posameznim kmetovalcem, slonijo na zastarelih zakonskih določbah, ki ne upoštevajo stvarnih potreb zlasti siromašnejših kmetov, ki ne razpolagajo s potrebnimi sredstvi za izvršitev izboljševalnih del. S podporami se tako okoriščajo le premožnejši. So na področju še kmečka naselja, ki n. pr. ne poznajo sodobne hlevske zgradbe niti sodobno urejene gnojnične jame, da ne govorimo o ostalih pridobitvah moderne tehnike.

Naši kmetovalci si v ogromni večini želijo napredovanja in znanja. Ne moremo ravno reči, da jih oblasti podpirajo v tej njihovi pravični težnji. Kmetijsko strokovno šolstvo beleži velike pomanjkljivosti. Kljub številnemu kadru kmetijskih strokovnjakov ne prodira sodobno znanje v globino in širino. Pridobitve moderne tehnike ostajajo na splošno med zaprtimi stenami laboratorijev in v zapiskih raziskovalcev. Prevladujejo suhi birokratični postopki, ki se zajemajo in ne morejo zajemati kot taki bistva vprašanj. V uradih, ki se bavijo skoraj izključno z zadevami slovenskega podeželja, ne čuješ domače in ne vidiš pisane slovenske besede.

Kmetijstvo področja A je poleg tega pred vrsto sploh še nenačetih važnih vprašanj. Socialni in gospodarski položaj številnih zakupnikov in polovinarjev nima zaslombe v ustrezni zakonodaji; nič manj pereča niso vprašanja tržne zaščite in uveljavljanja domače kmečke proizvodnje, dobave poljedelskih potrebščin po dostopnih cenah, zastopstva kmečkih interesov v raznih gospodarskih in upravnih ustanov itd.

Vsi problemi tukajšnjega kmetijstva so v tesni medsebojni povezavi in se ne dajo zaradi tega reševati brez načrtnega usmerjevanja vseh panog kmetijske dejavnosti, zlasti pa ne brez sodelovanja vseh prizadetih kmetovalcev. Izkustva štirih let tuje okupacije so v tem pogledu najzgovornejši dokaz.

Teden matere in otroka

Ob igri in delu naj doraščajo otroci v ustvarjalne delavne ljudi!

ISTRSKI DNEVNIK

PODRUŽNICA UREDNIŠTVA PRIMORSKEGA DNEVNIKA V KOPRU - ULICA C. BATTISTI 301a - I.; - TEL. 70

DA BOSTA NAŠIM OTROKOM zagotovljena zdravje in radost

Otvoritev razstave fotografij „Mati in dete" v okviru Tedna matere in otroka v Kopru

V ponedeljek dopoldne je bila v dvorani obnovljenega gledališča v Verdijevi ulici (bivši Ristori) svečana otvoritev razstave slik «Mati in dete» iz našega okrožja, ob navzočnosti predstavnikov ljudske oblasti, zdravstvenega odseka in naših mater.

Po osvoboditvi je to prvikrat, da bomo v našem okrožju svečano praznovali «Teden matere in otroka».

Prvi je pozdravil otvoritev te razstave in navzoče tov. dr. Hlavaty, v imenu ženske organizacije pa je spregovorila politična tajnica tov. Živa Beltram, katere nagovor prinašamo v celoti.

«Drage predstavnice mater, tovariši vzgojitelji, predstavniki ljudske oblasti, organizacij in gospodarskih ustanov!

Razstava slik iz življenja matere in otroka pri nas, katero sedaj otvarjamo, predstavlja eno izmed prireditev v Tednu matere in otroka, katerega sta pripravila oddelek za zdravstvo IOLO in ASIZZ.

Ta, kakor tudi ostale prireditve v tem tednu ne predstavljajo nič izrednega, ker se pri nas otvarjajo nove dečje ustanove, prirejajo predavanja za matere, igre za otroke, ker se pri nas skrbi za šole ves čas, odkar imamo ljudsko oblast, in ne samo en teden v letu. Toda v tem tednu, ki je posebej posvečen skrbi za mater in otroka, hočemo napraviti pregled dosedanjega dela na tem področju, hočemo tudi ugotoviti pomanjkljivosti, da jih bomo v prihodnjem letu odpravili. Pri tem morajo v prvi vrsti pomagati same matere z lastnimi predlogi in zahtevami, ter vzgojitelji, ki v svojem delu najbližje poznajo potrebe našega novega rodu.

Ljudska oblast, katere naloga in namen je ustvariti boljše življenje za vse delovne ljudi, mora v prvi vrsti skrbeti za te nove ljudi, ki bodo uživali sadove našega dela, ki bodo to delo nadaljevali do zmage socializma. In skrb za nove ljudi začenja pri materi. Žena ni samo enakopravni član naše skupnosti, ki nosi enak del pravic in dolžnosti pri vsem, kar delamo, ampak ima poleg tega še največjo, najbolj odgovorno dolžnost roditi in vzgajati nove ljudi. Tov. Tito je v svojem govoru ob Tednu matere in otroka dejal: «Mati, ki vzgaja otroka, opravlja najbolj koristno družbeno delo in ne more biti med tisto, ki je odšla na delo in njo nobene razlike». Če s tega stališča pogledamo, kako živijo matere pri nas, moramo ugotoviti, da še ni uresničen ta princip, čeprav je že precej storjenega.

Razen stalnega izboljševanja življenjskih pogojev, ki ga poznajo vsi delovni ljudje pri nas, so v veljavi za noseče žene dodatne nakaznice za živila. Razširjen in prenovljen je porodniški oddelek koprske bolnišnice, skrbi se za potrebno število babic po vsem okrožju, zaposlene žene so deležne 3 mesečnega porodniškega dopusta, ustanovile so se dečje jasli v Kopru in večje število novih otroških vrtcev itd. Vse to so uspehi in z vsakim izmed njih je ženam v našem okrožju olajšana njihova dvojna naloga.

Vendar bo treba v bodoče bolj hitro stopati po tej poti. Razvoj našega gospodarstva zahteva vedno novo delovno silo. Vedno večje število žena je pripravljeno oprijeti se novega dela.

Napredek kmetijskih obdelovalnih zadrug kliče po smotrnejši razporeditvi ženske delovne sile. Mi pa imamo še vedno samo ene dečje jasli, čeprav ni nepremagljivih ovir, zaradi katerih bi lahko opravičili, da jih ni n. pr. v tovarnah v Izoli, kjer je zaposleno veliko število žena.

Prav tako ni razloga, da ne bi odpravili težav pri nakupu garantiranega blaga. Noseče žene in matere z dojenčki še vedno stojijo v vrstah ure in ure, ker edina trgovina v Kopru, ki je namenjena materam, ni zadostno založena z vsem, kar je potrebno materi in otroku.

Izboljšati bo treba tudi organizacijo razdeljevanja mleka in drugo. Za vse te stvari imamo prav vse potrebno na razpolago, manjka samo večja skrb s strani odgovornih organov ljudske oblasti in predvsem več sodelovanja, več zanimanja in iniciative s strani samih žena, kar mora z boljšim delom doseči naš ASIZZ.

Vse pogoje imamo, da omogočimo materam, da rodijo zdrave otroke, da same ostanejo zdrave, ter da njihovim otrokom nič ne manjka, kar je za njihov zdrav razvoj potrebno. Zato smo odgovorni, da to storimo.

Poleg matere, njenega zdravja in kulture, je odločilna za otrokovo vzgojo šola. Poklicni vzgojitelji so pred našo skupnostjo odgovorni, da vzgajajo delavne, poštene, vedre in ponosne ljudi za novo socialistično družbo. Velik del učiteljev se tega zaveda in se trudi, da svojo nalogo čimboljše izvrši. Ne moremo pa tega reči za tiste učitelje in profesorje, ki prikrivajo mladini resnico o fašističnih krivicah, o odgovornosti za vojne grozote, ki jih ne učijo bratstva med narodi, ljubezni do ljudske oblasti in sovraštva do netilcev nove vojne.

V šole, kjer se tako namerno pači vzgoja, morajo naše šolske oblasti bolj odločno poseči, kajti, če se bo to še dopuščalo, ne bodo nosili odgovornosti samo krivi učitelji in slepi starši, temveč mi vsi.

Da bomo našo dolžnost do mater in otrok prav izvrševali se moramo učiti v FLRJ in se posluževati tamkajšnjih izkušenj. Tam, kjer naj bi po informbirojevskih željah surovo gospodarili kulaki in kapitalisti, je na področju skrbi za mater in novi rod toliko storjenega, kolikor lahko stori samo enotno ljudstvo pod vodstvom take Partije, ki se zaveda svoje odgovornosti pred zgodovino in novimi pokolenji. Če najde tov. Tito čas, da se zanima, ali imajo najmlajši Jugoslovančki copatke, potem ni pri nas človeka, ki bi bil odvezan dolžnosti, da v tem tednu prispeva za večjo skrb za mater in otroka pri nas, za odpravo vseh malomarnosti in nepravilnosti. Največjo odgovornost pa imamo pri tem žene same, ker najbolje vemo, kaj nam še manjka, da bomo me lahko uspešno delale za skupnost in da bo našim otrokom zagotovljeno zdravje in radost».

Ob Tednu matere in otroka bo predaval zdravnik dr. Ferfoglia Luciano danes 29. decembra ob 20. uri v mali dvorani obnovljenega gledališča v Kopru. Občinstvo je vabljeno k obilni udeležbi.

Otvoritev umetnostne razstave A. Lukežiča

Včeraj ob 16 uri je bila v prostorih mestnega muzeja v Kopru odprta umetnostna razstava našega tržaškega slikarja Avrelija Lukežiča.

Ob udeležbi predstavnikov ljudskih oblasti je tov. Marion kot predstavnik kulturnih organizacij s kratkim nagovorom otvoril razstavo.

Tov. Marion je uvodoma omenil, da je slikar Lukežič tudi za Koper star znanec, saj je komaj pred letom dni razstavljal v našem mestu. S sedanjo razstavo, ki vsebuje 17 del, se nam predstavlja Lukežič celotnejši in popolnejši. Kljub okolju, v katerem živi, se ta umetnik ni naslonil na sodobno italijansko formalistično umetnost, marveč je ostal zvest samoniklosti svojega ljudstva.

Tudi s to razstavo je pokazal Lukežič velik napredek in izpričuje že močno umetniško osebnost. Njegova dela, tako je nadaljeval tov. Marion, nas vežejo s slovenskim človekom, zlasti pa s slovensko zemljo Trsta in Istre, te v umetniškem oziru «terrae incognitae», katere na primer še do danes ni opeval še noben izrazitejši slovenski pesnik. Tudi v tej potezi umetnikovega snovanja čutimo tem večjo pomembnost njegovega kulturnega poslanstva. Njegova izvajanja je za tem tov. Ezio Jazbec podal v italijanščini.

Že ob otvoritvi se je zbralo precejšnje število tudi drugega ljudstva, nadvse globok vtis pa je napravil obisk številnih udarnikov iz raznih domačih podjetij. Tudi oni so hoteli biti navzoči pri tem kulturno važnem dogodku, ko razstavlja svoje slikarske umotvore umetnik, ki je izšel ravno iz njihovih — delavskih vrst. Tov. dr. Hlavaty je našim udarnikom tolmačil Lukežičevo umetnost ter jih seznanil z ugodji, ki jih razodevajo njegova slikarska dela.

Vabimo koprsko in okoliško občinstvo, da si ogleda razstavo v čim večjem številu.

Ne dvomim v moč našega delovnega kolektiva

Delovni kolektiv opekarne „Nardoni" v Izoli nagrajen s 50.000 dinarji

Pred dvema mesecema smo v našem listu poročali o slovesni izročitvi prehodne okrožne zastavice najboljšemu delovnemu kolektivu v okrožju. Danes moramo povedati, da je ta delovni kolektiv prejel na predlog oddelka za industrijo pri IOLO in odobritvi predsedstva okrožnega LO 50.000 dinarjev nagrade kot priznanje za vpeljavo brigadnega sistema dela in za delovne uspehe dosežene na podlagi novega načina dela.

Take uspehe dosega delovno ljudstvo tam, kjer ima samo v rokah oblast Ob tej ugotovitvi se spominjamo besed tov. Završnika, ki jih je izrekel ob podelitvi prehodne zastavice: «Jaz ne dvomim v moč našega delovnega kolektiva».

Šahovske beležke

ŠAHOVSKI DVOBOJ NA 10 DESKAH MED ŠAHISTI JA IZ PORTOROŽA IN ŠAHOVSKEGA DRUŠTVA KOPER. Šahisti iz Kopra so se rade volje odzvali povabilu kluba JA v Portorožu, da ob proslavi dneva Jugoslovanske armade odigrajo dvoboj na 10 deskah proti najboljšim šahistom od JA v Portorožu.

Prireditev se je vršila v Domu Armije v Portorožu in je lepo uspela. Veliko je bilo zanimanje med šahisti iz Portoroža in Pirana. Po nagovoru kapetana moštva JA tov. dr. Mlinarja in predsednika šahovskega društva Koper, tov. Kermavnerja se je pričela zanimiva borba, ki je končala z rezultatom 6 proti 4 v korist koprskega šahovskega društva.

Od koprskih šahistov so zmagali tov. Dolher, Hilel, Kalčič, Klobučar, Strah in Suša, od JA pa Ceglec, Gajski, Moravec in Učakar. Po dovršenem dvoboju so bili koprski šahisti gostje kluba JA v Domu armije v Portorožu.

OBČI TEMA-TURNIR (ne tekma!!!) ŠAHOVSKEGA DRUŠTVA V KOPRU je sedaj v polnem teku. Po 7. kolu vodita tov. Dolher Alfonz in Žerjal Marjan s 5 točkami. Sledi tov. Suša Karel s 4 in pol točkami. Beltram Stanko, Beltram Julij, Kermavner Boris in dr. Peterin Stanko s 4 točkami, Hilel Izak, Marušič Srečko in Menon Danilo s 3 točkami, Kalčič Rudolf z 2 in pol točkama, Kravanja Pino in Kodarin Drago z 2 točkama, Kokalj Martin in Vogrič Ernest z 1 in pol točke ter Jelen Srečko in Grmek Armand z 1 točko.

Igralna dneva 29. 12. in 2. 1. odpadeta, tako da bo prihodnji igralni dan šele četrtek 5. januarja v prostorih kluba VUJA.

Poziv upnikom in dolžnikom za poravnavo terjatev in dolgov

Okrožni odbor ZAM za Istro poziva vse upnike in dolžnike, naj v roku dvajsetih dni po objavi tega obvestila poravnajo vse svoje obveznosti in prijavijo morebitne terjatve, ki jih imajo za napravljene usluge. Po preteku tega roka ne bodo več upoštevali nobenih računov, dolžniki pa naj pripišejo sebi vse posledice, ki bi nastale z neporavnavo obveznosti.

Dolžniki kot tudi upniki lahko poravnajo vse pri okrajnih odborih ZAM v Kopru in Bujah.

Bel kruh...

Pred nekaj dnevi smo čitali v naših listih, da je oddelek za trgovino in promet okrožnega ljudskega odbora za Istro uvedel z 9. decembrom prosto prodajo kruha iz bele moke. Ko sem se kmalu na to mudil v coni B, sem se o tem ukrepu prepričal. Povsod, kamor sem prišel, sem dobil bel, prav tečen kruh.

S tem ukrepom je bilo upravičeno mišljenje vseh tistih, ki so stavili polno zaupanje v našo ljudsko oblast. Uresničila pa so se tudi vsa predvidevanja tistih poštenih in razsodnih ljudi, med njimi tudi mnogo Tržačanov, ki so vedeli, da bo tudi ljudska oblast v coni B kakor hitro bodo dani za to stvarni pogoji, uvedla na svojem ozemlju izboljšanja vsakdanjega življenja.

Dobro poznamo in še danes slišimo vedno opazke protiljudskih elementov, ki so tako radi ob vsaki priliki, ko so stopili na tržaški tlak poudarjali, da se more ljudstvo v coni B zadovoljiti s črnim kruhom. Tržaška reakcija jim je tako rada pri kimavala in hlastno dostavljala, češ kako je v Trstu v tem oziru boljše. Toda uvidevni ljudje to in onstran bloka med obema conama so že tedaj opozarjali, da je to sicer trenutno resnica, da pa bo ljudstvo Istrskega okrožja, ki doprinaša to žrtev prišlo nekoč, in to verjetno v prav kratkem času, z lastnimi sredstvi do tega, da bo imelo na pretek tudi belega kruha, in ne samo to, da bo to stanje, da se hrani z lastnim belim kruhom, tudi ohranilo. «Nasprotno», tako so zlasti Tržačani pripominjali, «ravno mi, ki uživamo danes bel kruh, ne vemo kakšen kruh bomo imeli jutri ali pojutrišnjem; niti ni gotovo, če bomo nekega dne v bližnji bodočnosti sploh imeli ta ali oni črn kruh».

Geometre gradbene centice

išče za namestitev Okrožna uprava vodovodov in melioracij v Kopru

Spored „Tedna matere in otroka" v Istrskem okrožju

«Teden matere in otroka» v Istrskem okrožju, ki bo zaključen s praznovanjem novoletne jelke, ima bogat spored kulturnih prireditev za naše najmlajše in tudi drugih manifestacij. V naslednjem prinašamo spored v celoti, da bodo lahko vsi videli, kako se danes skrbi za otroke.

V četrtek 29. decembra dopoldne bo pregled otrok v otroških posvetovalnicah, zvečer predavanje v mali dvorani obnovljenega gledališča. Predaval bo tov. dr. Ferfoglia.

V petek 30. decembra zjutraj obisk šol delegacij AFZ. Zvečer bo predvajal dramo «Razvalina življenja» v obnovljenem gledališču mladinski aktiv slovenskega učiteljišča iz Portoroža.

V soboto 31. decembra ob 9. uri otroški sejem z naslednjim sporedom: otvoritev, nastop palčkov, zajčkov, Rdeča kapica, partizanski kotiček, lutkovno gledališče, igra «Začarani grad» v italijanščini. Med predstavami prodaja slaščic in igrač. Deloval bo tudi «Ugankarski kotiček».

V nedeljo 1. januarja obdaritev otrok po tovarnah in podjetjih s pogostitvijo in praznovanje novoletne jelke. Zvečer predstava v obnovljenem gledališču v Kopru.

GORIŠKI DNEVNIK

PODRUŽNICA UREDNIŠTVA IN UPRAVE PRIMORSKEGA DNEVNIKA V GORICI - UL. S. PELLICO 1 - II.; TEL. 11-32

Tovarna čokolade in bonbonov v okviru proste cone

Kapljica za odpravo brezposelnosti v goriški pokrajini

V včerajšnji številki našega lista smo poročali, da bo na osnovi gospodarske pogodbe med Slovenijo in Gorico prišlo v najkrajšem času v Gorico preko 20 tovornih avtomobilov, da jih bodo popravili v naših mehaničnih delavnicah.

Danes bomo opisali drug važen vir dela za naše brezposelne delavce. Pri tem mislimo na tovarno «Cohama» za izdelavo slaščic, ki je ravno pred nekaj dnevi pričela izdelovati čokolado, kasneje pa tudi bonbone in druge sladkarije za prosto cono. Ta tovarna bo po izjavah upravnega delegata iz Milana v najkrajšem času sprejela na delo precej delavcev, pri čemer bo Urad za delo izbral delavce samo iz Gorice. Podjetje je naprosilo domače umetnike, naj bi izdelali osnutke slik in drugih okraskov, ki bi jih tiskali na ovojni papir slaščic.

Stroji, ki so najboljši kar je mogoče na sedanjem trgu, bodo zagotovili najboljšo izdelavo vseh proizvodov, ki slovijo že od leta 1810. Tega leta je namreč pričelo omenjeno podjetje že izdelovati slaščice najboljših vrst v Ženevi v Švici.

Kakao v zrnu najprej zmeljejo. Zmletemu kakau nato primešajo sladkor. Vse skupaj gre najprej skozi posebne stroje, ki zmes dobro prečistijo. Stroji so zelo dobri in najmodernejši, saj ima eden izmed njih kar pet cilindrov. V teh strojih se skoraj izgotovljena čokolada premleva okoli 40 ur, da se izgubijo še poslednji svalki, ki ne delajo čokoladi ravno največje časti. Med tem časom pa postane čokolada bolj gosta, kar omogoča, da jo lahko stavijo v posebne modele, ki dajejo obliko končnim izdelkom. Od tu se izdelava produktov že približuje zaključni fazi. Skoraj izgotovljeni čokoladni izdelki gredo samo še skozi hladilne naprave, ki dajo čokoladi poseben blesk. Izgotovljene čokoladne izdelke zavija v živobarvne papirje okoli deset goriških deklet.

Ko bo proizvodnja v polnem teku, bo tvornica «Cohama» izdelala od šest do sedem stotov čokolade na dan. S to količino ne bo samo prenapolnjen goriški trg, ampak jo bodo lahko prodajali tudi v drugih pokrajinah države.

Z izdelavo bonbonov zaradi nekaterih zunanjih težav, ki jih mora podjetje najprej premagati, še niso začeli. Vseeno pa so stroji, ki so že razmeščeni in pripravljeni za delo, najboljši dokaz, da je tudi v tej panogi podjetje na najboljši poti. Zmogljivost strojev bo dopuščala od osem do deset stotov bonbonov dnevno.

Pobuda podjetja «Cohama» je nedvomno dobra, saj bodo v podjetju zaposlili precej delavcev in delavk. Ko je gospod Morandi videl, da povzroča zavijanje izdelkov v papir precejšnjo zamudo časa, je sklenil, da bo interveniral pri Uradu za delo, naj ustanovi posebno šolo, ki bo vzgojila nov kader delavcev. Upamo, da bodo odgovorni ljudje zaposlili predvsem in izključno goriško delavstvo.

IZSLA JE V GORICI NOVOLETNA STEVILKA

„Soče"

NA 12 STRANEH Z ZELO PESTRO IN BOGATO VSEBINO.

CENA 30.- LIR

ČITAJTE «SOČO», GLASILO DEMOKRATIČNIH SLOVENCEV V ITALIJI!

Obvestila za dvolastnike

Zveza dvolastnikov v Gorici sporoča, da so dvolastniške dovolilnice za prehod meje z Jugoslavijo veljavne eno leto in sicer začenši z dnevom, ko so bile izdane. Zato so vsa dvolastniška prehodna dovoljenja, na katerih je označeno, da so veljavna do 12. decembra 1949, veljavna do tistega časa, ko je poteklo 12 mesecev od izdaje. Za te primere bo Urad za dvolastniška potna dovoljenja na kvesturi napravil na omenjenih dovoljenjih potrebne izpremembe. Zato naj se vsi prizadeti zglasijo na omenjenem uradu.

Izpred sodišča

Obsojeni krivec prometne nesreče v Jamljah

Na goriškem kazenskem sodišču so včeraj na izredni razpravi pregledali sodni primer 39letnega Livija Bigota iz Trsta, ki so ga pred dvema tednoma odložili zaradi odsotnosti nekaterih prič.

Bigot Livij je bil obtožen, da je 10. januarja letos povzročil smrt Nicolicha Jurija iz Trsta.

Tistega dne je Bigot s svojim prijateljem Nicolichem prišel z Bigotovim motorjem v Gorico. Zvečer sta se na istem vozilu vračala domov po glavni cesti med Gorico in Trstom in srečno privozila do bližine Jamelj. Tu pa motor nenadoma Bigota, ki je bil pri krmilu, ni več ubogal in se strašno prekopicnil nekaj metrov pod cesto, kjer se je popolnoma razbil. Pri nesreči ni bil nihče prisoten, toda najbližji stanovalci so slišali grozen trušč. Najprej sta prišla na kraj nezgode neki kmet iz Jamelj in župnik. Ustavila sta avtomobil, ki je prvi privozil mimo, in odpeljala ponesrečenca v bolnišnico. Nicolicha so pripeljali v tržiško bolnišnico v zelo težkem stanju. Zdravniki so takoj ugotovili poleg številnih poškodb močan pretres možgan in črevesja, zaradi česar je že naslednjega dne umrl.

Tudi Bigot je odnesel številne in precejšnje poškodbe, vendar je po nekaj mesecih popolnoma okreval.

Po skoraj enem letu je prišla zadeva pred sodišče, pred katerim se je Bigot moral zagovarjati zaradi nenamernega umora. Pred sodniki je izjavil, da ne ve za točen vzrok nesreče, vendar pa se spominja, da je tik pred nesrečo privozil proti njemu neki siv avtomobil s tako brzino in tako blizu, da se mu je moral naglo umakniti do roba ceste, kjer je njegovo vozilo trčilo ob kupček peska in zdrsnilo pod cesto. Sodišče je po zagovoru odv. Gianninija iz Trsta, ki je svoj zagovor utemeljeval na isti način, Bigota spoznalo za krivega in ga obsodilo na 6 mesecev zapora pogojno. Bigot je vložil priziv na prizivno sodišče v Benetkah.

12 pripornikov na svobodi

Včeraj je odpust, odrejen za «sveto leto», spravil iz goriških zaporov 12 pripornikov, ki so bili pred časom obsojeni zaradi raznih prestopkov. Vsem je goriška kvestura izdala izgonski list v njihov rojstni kraj.

Prijava lastnine v Jugoslaviji

Zakladno ministrstvo sporoča, da zapade zadnji rok za prijavo lastnine italijanskih državljanov v Jugoslaviji dne 10. januarja 1950. Omenjene prijave bo treba predložiti pravočasno, tako da bodo 10. januarja že na zakladnem ministrstvu.

Prijavo je treba napisati na posebnih obrazcih, ki jih interesenti lahko dvignejo na finančni intendanci.

Starši, pazite na svoje otroke!

Včeraj je mraz spravil na pečko 18 mesecev staro Cotič Ano iz Sovodenj. Mala se je na pečki nad štedilnikom dolgo mudila in se igrala s kuhalnicami in drugo posodo, ki jo je tja nanesla. Toda čim je njena mati, ki je nanjo pazila, za trenutek zapustila kuhinjo, je deklica zlezla na vroči štedilnik in se močno opekla. Pričela je vpiti in je zaradi opeklin skoraj omedlela. Domači so o nesreči takoj obvestili Zeleni križ, ki je malo Ano naglo odpeljal v občinsko bolnišnico, kjer so zdravniki ugotovili, da je dobila opekline tretje stopnje v raznih delih telesa, posebno pa na levem stegnu.

Iz Števerjana

Presenetljiv obisk nazaželenih gostov

Pred dnevi se je v večernih urah pripetil v lokalu trgovca Terpina iz Števerjana kaj čuden dogodek, ki je povzročil, da so se vsem prisotnim naježili lasje.

Bilo je okoli 20.30, ko sta stopila v Trpinovo trgovino dobro maskirana moška. V rokah sta držala naperjena samokresa z namenom, da bi se založila s predmeti in denarjem, katerega v trgovini seveda ni manjkalo.

V tistem času so bili v Trpinovi trgovini poleg gospodarja tudi trije domačini. Ko so videli namen obeh tolovajev, je eden izmed njih odprl okno in začel klicati na pomoč. Ko so tolovaji videli, da so jim vaščani preprečili njihovo nakano, so jo naglo odkurili skozi vrata in izginili v noč.

Vaščani se začudeno sprašujejo kako to, da si upajo nepridipravi ob tako zgodnjih večernih urah v vas, ker je vendar vsem znano, da se nahaja zelo blizu meje in je zaradi tega ob vsaki uri na cesti mnogo orožnikov in financarjev. Domačinom svetujemo, naj bodo pred takimi tolovaji skrajno previdni, da se izognejo vsem nevšečnostim, ki bi jih utegnili napraviti nezaželjeni gosti.

Pristojbina za lahke motorje

Z ministrskim odlokom z dne 29. julija 1949 bodo prejeli lastniki najlažjih motorjev od 50 do 125 kub. cm ob plačilu določene pristojbine kovinasto ploščico, ki jo bodo pritrdili na vozilo. Vsako vozilo bo moralo odslej nositi omenjeno ploščico, ki bo potrjevala plačilo pristojbine.

Silvestrovanje SPD

Slovensko planinsko društvo v Gorici se pripravlja na vesel zaključek leta. Za svoje člane in prijatelje priredi silvestrovanje v pravem planinskem vzdušju. Staro leto bo naše društvo pokopalo v Ukvah v Kanalski dolini. Vsi tisti, ki se nameravajo udeležiti planinskega silvestrovanja, naj se čimprej zglase v trgovini Darka Šuligoja na Travniku.

Prijavljenci bodo odpotovali iz Gorice ob 5. uri popoldne in se vrnili v nedeljo pod večer. Voznina stane za člane 800 lir in za nečlane pa 900 lir.

Prometna nesreča

Včeraj je v ul. Morelli trčil neki avtomobil v motorno kolo. Pri nesreči je 34-letni Manon Guido, ki se je vozil na motorju, dobil hudo rano na levem kolenu in si ranil tudi nogo. Zeleni križ ga je odpeljal v bolnišnico, kjer so mu rane obvezali in ga poslali domov.

Odpustki „svetega leta" so jih rešili zapora

Na goriški sodniji so imeli včeraj kot običajno opravka s številnimi kršitelji zakona, ki pa so bili vsi deležni spregleda kazni, ki ga je vlada odredila z dne 12. decembra 1949.

Na tri mesece zapora in 16.000 lir globe so obsodili 29-letnega Rollerija Ivana iz Castelvetro Piacentino, ki je maja 1948 leta šel brez vsakega dovoljenja na delo v Jugoslavijo in od koder se je letos vrnil z rednim potnim listom, ki mu ga je izdal italijanski konzulat v Zagrebu. Toda Rolleriju ne bo treba te kazni odsedeti, ker je tudi zanj prišel v poštev odpustek, odrejen za «sveto leto».

Isto kazen zaradi istega prestopka so nato naložili 28-letnemu Jopu Rinu iz Penzana pri Tilmentu. Tudi on je bil več časa na delu v Jugoslaviji in je na skrivaj prestopil državno mejo. Kazen so mu odpustili.

Nato sta zasedla zatožno klop dva vinska bratca, ki sta se dne 24. novembra letos pošteno napila in sta pod vplivom zavžite kapljice pozno ponoči na vse grlo pela in vpila na trgu Crispi. S takim početjem so na kraj njihovega nebrzdanega veselja privabili čuvarje nočnega miru, ki sta ju seveda legitimirala in prijavila sodnim oblastem. Zaradi tega je sodnik dr. Siena včeraj obsodil na 3000 lir globe 25-letnega Manfreda Humberta iz ul. Monache 9 in 23-letnega Sbogarja Sergeja iz ul. Castello 23. Toda tudi njima je «sveto leto» prineslo odpustek.

Vino je pred sodnike privedlo tudi 39-letnega Brešana Jordana iz Ločnika, ki se je preteklega novembra pijan potepal po trgu sv. Jurija v Ločniku in s svojim vedenjem zbiral okrog sebe številne radovedneže. Obsodili so ga na 2000 lir globe s spregledom.

Ker je v prisotnosti več oseb razžalila čast dveh financarjev je morala na zagovor 23-letna Bregant Zora iz Šmartnega pri Kojskem, stanujoča v ul. Groppai št. 5. Novembra letos se je Bregantova v spremstvu treh moških in dveh deklet pripeljala z avtomobilom prav do razmejitvene žice v bližini St. Mavra. Kadar so finančni stražniki zagledali vozilo tako blizu meje in skupino ljudi, so se ji takoj približali in jih hoteli legitimirati. Vsi so jim na povelje pokazali osebno izkaznico razen Bregantove, ki se je temu uprla in jim zabrusila, da niso nič drugega kot navadni osli. To je seveda financarje razburilo in so Bregantovo kratko malo prijavili sodniji. Včeraj so jo zaradi tega obsodili na 7 mesecev zapora s spregledom kazni.

Na 1 mesec zapora, ki ga tudi ne bo zaradi odpusta odsedel, so nato obsodili 31-letnega Ghaghija Friderika iz begunskega taborišča na Solkanski cesti. To kazen si je Ghaghi zaslužil s tem, da se ni pokoril določilom izgonskega lista, s katerim ga je letošnjega novembra izgnala iz Vidma tamkajšnja policija.

Z drogom jih je dobil po glavi

Pri popravilu neke električne žice se je včeraj ponesrečil 49-letni električar Pintar Ivan iz ul. sv. Gabrijela 22. Ko je namreč stikal žico pod nekim drogom, se je ta nenadoma prevrnil in ga treščil po glavi. Pintar je seveda pod težo predmeta padel na tla. Iz tega mučnega stanja so ga rešili bolničarji Zelenega križa, ki so ga spravili v bolnišnico, kjer bo moral ostati, dokler se mu ne zacelijo številne rane na glavi, ušesih ter ne ozdravi poškodb na možganih, ki jih je dobil pri padcu.

IZGUBLJENO

Osebno izkaznico, orožni list ter univerzitetno izkaznico in nekatere slike je včeraj skupno z listnico izgubil 25-letni Nibrant Guido.

KINO

VERDI. 17: «Ljudje brez predsodkov», C. Gable.
VITTORIA. 17: «Cesarski valček», J. Fontaine.
CENTRALE. 17: «Tragična džungla».
MODERNO. 17: «Čudež zvonov».
EDEN. 17: «Pravica za Indijce».

Čim kulturnejša je buržoazna država, tem bolj laže s trditvijo, da je šola izven politike

Znano je, da je cesarica Marija Terezija opredelila odnos države do šole z besedami: «Šola je politika». Pomeni, da spada tudi šolsko vprašanje v sklop vprašanj, s katerimi se bavi vsaka državna uprava. Žena je povedala resnico, ki velja še v večji meri za današnje čase. Vsaka vzgoja je plod vsakokratnih družbenih temeljev. Kot se ti spreminjajo, to je, kot se spreminja družbeni ustroj, tako sledi sprememba tudi vse (domače, šolske, javne) vzgoje. Če pa se vprašamo po vzroku vsakokratne spremembe družbe, trčimo vedno v določene odločilne činitelje materialnega značaja. Nepobitna zgodovinska resnica govori, da smo prehajali iz enega družbenega ustroja ali reda v drugi zaradi spremembe produkcijskih odnosov, oziroma zaradi spremembe v lastništvu proizvajalnih sredstev.

Saj vemo, da je ogromna razlika, če so ta sredstva privatna lastnina posameznikov, skupin ali razredov ali pa družbena imovina. V prvotni skupnosti, ko je ljudstvo skupno delalo in skupno uživalo, kar si je pridobilo, je gotovo bila vzgoja primerna takratnemu načinu življenja. Čeprav enostavna, prirodna, barbarska, je ta vzgoja na podlagi izkustev starejših prenašala na naraščaj vrline, kakršne iščemo zaman v današnji kapitalistični vzgoji: osebno dostojanstvo, iskrenost, pripravljenost na vzajemno pomoč, hrabrost itd. Ko pa je praskupnost razpadla in je družba služila svojim gospodarjem — privatnim lastnikom namesto stroja, so le ti nedvomno imeli interes, da vcepljajo sužnjem takšno vzgojo, kot je prijala njihovim interesom.

Iz kasnejše zgodovine, to je iz srednjega veka ali fevdalizma (grofovska doba), pa so še ostanki ustnih izročil, ki pričajo, kako so takratni knezi in grofi vzgajali svoje podložnike. Valptov bič, slepa pokorščina, pripogibanje (vdanost) pred gospodom, poljubljanje nog, rok, plašča (če je sploh to dovolil) — vse to so še spomini, ki se očitujejo med našim meščanstvom. Ali nas razne bedastoče, kot n. pr. «klanjam se», «sluga sem», «milostljiva», «poljubljam roko», ne spominjajo na vzgojo fevdalizma? Vzgoja tako imenovanih sedmerih viteških čednosti: ravnanje s kopjem, sabljanje, jahanje, plavanje, lov, zlaganje pesmi in deklamacija ki so jo bili deležni plemiči pa nam razkrije takratno brezskrbno življenje gospode, za katero so skrbeli podložniki.

Nekam slično razmerje je v sedanjem kapitalističnem družbenem redu. Ta se dobro zaveda, da potrebuje sedanja stopnja gospodarskega razvoja, kjer odločata znanost in tehnika, bolj prosvetljeno delovno silo. Za to je treba primernih šol z učnim in vzgojnim programom, ki ustreza potrebam tega reda, predvsem pa utrjuje v izkoriščanih zavest, da je kapitalizem nekaj naravnega in zato nujnega, nekaj dovršenega in nespremenljivega. — Njegova vzgoja sloni na filozofiji, ki trdi, da je kruto nasilje utemeljeno v prirodi in da so le redki posamezniki sposobni in poklicani, da vodijo gospodarsko in vse ostalo življenje, dočim morajo množice le slepo ubogati.

Kaj naj torej pričakujemo od take šole? Ali mogoče to, kar je v interesu delovnih ljudi, v interesu delavskega razreda, ki ga je kapitalizem rodil in ga mora neprestano porajati, če hoče obstajati? Ali naj vzgoja v pogojih kapitalizma gradi samostojne, samozavestne, razgledane, kritične ljudi? Mar naj ta šola uči o vzrokih pomanjkanja in bede ter o njihovih posledicah, o vzrokih vojn in njihovih žrtev? Ali naj pričakujemo, da bo ta šola seznanjala mladino z razvojnimi zakoni prirode in družbe?

To je šola potvarjanja, moderna vzgojevalnica teme in mračnjaštva, vdanosti in pokorščine, malikovalnica kapitalističnih idealov in slepe podreditve usodi češ: Tako je bilo, je in bo.

Takole pravi veliki Lenin o tej šoli: «Čim kulturnejša je buržoazna država, tem bolj uglajeno laže s trditvijo, da je šola lahko izven politike in da mora služiti vsej družbi. Dejansko je šola povsem pretvorjena v orodje razrednega gospostva buržoazije, saj je prežeta z razrednim buržoaznim duhom ima smoter dajati kapitalizmu uslužne hlapce in pridne delavce».

V Sovjetski zvezi in demokratičnih državah ni več te vzgoje. S spremembo družbeno-političnih in ekonomsko-družbenih pogojev so se pojavile nove vzgojne naloge na splošno in še posebej šole. Kot na drugih področjih prednjači Jugoslavija tudi v tem pogledu. Temeljni smoter na področju izobraževanja ljudskih množic je: znanost, izobrazba, šolstvo, naj služi ljudstvu!

Za cono A STO-ja velja poleg že navedenih resnic o podrejenosti šole razrednim interesom gospodujočega razreda tudi vprašanje o nacionalnem poglavju. Gospodujoči razred, ali razred z odločujočimi gospodarskimi pozicijami (industrija, trgovina, banke itd. je plemensko od nas različen. Zato hoče iz nas napraviti podložnike čim nižje vrste, oziroma takšne, ki naj vršijo nižjo nalogo v družbeni proizvodnji materialnih dobrin. Zato pa je po njihovo popolnoma dovolj, če nam — ko smo že tukaj in se kot prvotni naseljenci ne damo iztrebiti — ponudijo čim manj. Ne privoščijo nam niti svoje šole, kaj šele takšno, ki naj bi odgovarjala našim težnjam.

Zato razumemo, če nas na prosvetnem in posebno na šolskem področju, katero je pod njihovo upravo, čim bolj utesnjujejo, razrede krčijo, učiteljstvo odpuščajo in politično epurirajo. Razumemo, da so pri njih človečanske in zakonske pravice, obveze in dolžnosti eno, praktično izvajanje pa drugo. Zato tudi razumemo, da se moramo za to sami boriti. Naivno in nespametno bi bilo, da bo nam sovražna uprava sama ponudila to, kar nam v svojem lastnem interesu odreka. Ni volja našega demokratičnega ljudstva, da bi klečeplazilo okrog oblastnežev in moledovalo za to, kar mu po vseh postavah pritiče. Ono obsoja ponižnost in vdanost tistim, ki bi nas radi ponovno razbičali, obsoja moderno sužnost in kolonizatorske težnje, ker se zaveda svojih družbenih dolžnosti in pravic. Kovalo ga je dolgoletno podložništvo fašizma in prekovala zadnja krvava borba v kateri je izpričalo svojo voljo za neodvisnost, enakopravnost in svobodo ter mirno in ustvarjalno sožitje z delovnimi demokratičnimi množicami vsakršne narodnosti.

Takšno je vprašanje naše prosvete v coni A STO-ja. Vse drugače pa je tudi na tem področju v coni B pod Vojno upravo jugoslovanske vojske — zaščitnice in dosledne čuvarice pridobitev narodno-osvobodilne borbe v prvi vrsti demokratične ljudske oblasti. S tem je posredno povedano, da je tukaj smoter vzgoje bistveno različen od onega v kapitalističnih pogojih, v našem primeru v coni A. Tukaj je vzgoja v skladu z interesi delovnega ljudstva. Šola posreduje mladini ono znanje, ki je potrebno za vršitev nalog ljudske oblasti. Zato pa je potrebno čim širše in globlje znanje z istočasnim utrjevanjem pojmovanja družbene vloge znanja. Šola vzgaja mladini nov odnos do sebe, do dela in družbe. Čim višja, čim bolj množična ljudska prosveta, čim višja storilnost dela za dvig produkcije in z njo življenjske ravni delovnega ljudstva, čim bolj množično in zavestno sodelovanje vsega delovnega ljudstva — to je stremljenje tukajšnje uprave. V ta namen so na stežaj odprta vrata prosvetnih in kulturnih hramov mladini vseh treh narodnostii.

Takšna je razlika med prosveto v pogojih kapitalizma in ono ljudske oblasti.

JANKO FURLAN

Še o narodnem heroju Pinku Tomažiču

"Kar lahko dam za to borbo, je - življenje"

15. decebra letos, na dan 8. obletnice usmrtitve, je bil proglašen Josip Tomažič-Pino z ukazom Prezidija Ljudske skupščine FLRJ za narodnega heroja.

Ni človeka v Slovenskem Primorju, Trstu in Istri, ki se ne bi spomnil velikih razburljivih dogodkov v decembru 1941. leta, ko je posebno fašistično sodišče iz Rima prišlo v Trst izreči obsodbo nad najzavednejšimi revolucionarnimi borci Slovenskega Primorja in Trsta, ki so se dosledno borili proti fašističnim zatiralcem za nacionalne in socialne svoboščine svojega ljudstva.

V tistem času je po vsej Jugoslaviji že plamtelo narodnoosvobodilno gibanje pod vodstvom KPJ in tovariša Tita. Italijansko fašistično sodišče si je prizadevalo in hotelo s tem procesom zastrašiti ter terorizirati v še večji meri ljudstvo, da bi na ta način preprečilo oboroženo vstajo na ozemlju Slovenskega Primorja. Vendar pa je bilo primorsko ljudstvo že prežeto z idejo osvobodilnega boja. Na ozemlju Slovenskega Primorja in Trsta sta že delala ilegalca brata Oskar in Leon Kovačič, ki sta po navodilih KPJ skupno z drugimi tovariši začela organizirati in širiti Osvobodilno fronto.

Oči primorskega ljudstva so bile uprte v izid procesa 9 smrtnih obsodb, od katerih so bili pozneje 4 pomiloščeni na dosmrtno ječo, 32 obsodb na 30 let ter številne druge kazni izpod 30 let so bile klic k maščevanju, klic v borbo za dokončno obračunavanje s fašističnimi zatiralci, za resnično svobodo za lepšo bodočnost. Duša tega procesa je bil Josip Tomažič-Pino s svojim jasnim in borbenim zadržanjem. Proces je močno odjeknil med ljudstvom vsega ozemlja in tudi v svetu. OF se je pričela naglo širiti po vsem Slovenskem Primorju, v Trstu in po Istri.

Vsebino tržaškemu procesu je dal vodja komunist Pino Tomažič. V 18 mesecih preiskovalnega zapora je vztrajno vzgajal sotovariše, tudi nekomuniste, v duhu marksizma-leninizma, zlasti pa je posvetil vso pažnjo pravilnemu tolmačenju in rešitvi nacionalnega vprašanja, ker se je zavedal važnosti tega vprašanja v novem valu revolucionarnih gibanj v drugi svetovni vojni Tako je uspel združiti okrog sebe in komunistične skupine tudi ostale tovariše, predvsem delavce, kmete in študente. Zapor je postala politična šola. Morala med tovariši je navzlic zverinskim mučenjem fašistične policije, navzlic dolgemu zavlačevanju procesa, prodiranju Hitlerjevega vojaškega stroja v sovjetsko ozemlje, rastla. Vsi so trdno verovali v končno zmago demokratičnih revolucionarnih sil. Ta morala je prišla do izraza zlasti na samem procesu.

Tovariš Josip Tomažič-Pino se je zavedal politične važnosti tega procesa in časa, v katerem se je vršil. Na njega se je temeljito pripravil z zavestjo, da bo proces odigral važno vlogo mobilizatorja širokih ljudskih množic za narodnoosvobodilno gibanje v Slovenskemu Primorju. Na procesu je zlasti jasno in odločno nastopal proti šovinističnim provokacijam fašističnega sodišča in odprto iznesel svoj program, ki ga je predložil prvič na partijski konferenci že februarja 1939. leta na Krasu v bližini Opčin in ki so ga komunisti vestno in dosledno izvajali v življenje. Ta program vsebuje sledeče točke:

1. neizprosna borba proti fašizmu za osvoboditev in združitev Julijske krajine s Trstom vred ter Slovenske Koroške z ostalim delom slovenskega ozemlja v okviru republike Slovenije;

2. združitev vseh naprednih sil delovnega ljudstva v enotno fronto;

3. sodelovanje slovenskih množic z italijanskim proletariatom v skupni fronti;

4. izvajanje široke propagande z besedo in tiskom;

5. priznavanje italijanskega značaja Trsta, ker pa leži geografsko na slovenskem ozemlju, mora nujno pripadati k svojemu zaledju. Italijanskemu ljudstvu Trsta bo zagotovljena najširša politična, gospodarska in kulturna avtonomija.

Kakor vidimo, vsebuje program, ki ga je postavil Pino Tomažič že februarja 1939. leta, bistvo programa OF in je še danes aktualen na ozemlju STO v coni A.

Nastop Tomažiča je zmedel fašistične sodnike, ki so hoteli prikazati s procesom revolucionarno gibanje primorskih borcev kot vohunsko-teroristično delovanje. S takim nastopom so dali Tomažič in tovariši tržaškemu procesu politični značaj in zlomili prizadevanje in namen fašističnega sodišča.

Ko je predsednik fašističnega sodišča izrekel obsodbo, je odgovoril Pino Tomažič na izzivanje fašistične drhali, ki so jo privedli na razpravo, vzravnan in ponosen s komunističnim pozdravom. Na pripombo njegovega zagovornika Pitaluge, naj napravi prošnjo za pomilostitev, mu je tovariš Tomažič odgovoril, da ne sme napraviti nikakega koraka za fašistično pomilostitev: «Jaz hočem živeti in ne politično umreti».

Po smrtni obsodbi je Pino izročil tovarišem poslovilno pismo, namenjeno vsemu ljudstvu, v katerem med drugim pravi:

«Mlad sem, doživel sem mnogo. Nič ne de, če bom ustreljen, kajti pred menoj je padlo in bo še padlo milijone tovarišev in tovarišic, ki so brez dvoma bolj vredni življenja kot jaz.

Ljubim življenje, svoj narod, ljubim otroke, naravo, naše gore, naš Kras in morje. Ravno zato, ker ljubim vse, kar je okoli mene, dam svoje življenje brez obžalovanja.

In ko boste analizirali naše delovanje, boste gotovo našli veliko slabosti, toda naše sile so bile še šibke, pogoji, v katerih smo delali, pa zelo težki. Borili smo se z vsemi sredstvi in močmi proti izkoriščanju človeka po človeku — za svobodo delovnega ljudstva.

In ko boste živeli v svobodni domovini, povejte vaši mladini, da smo se borili z vsemi silami proti fašizmu, proti imperializmu, za odpravo izkoriščanja, za svobodo delovnega ljudstva. Zato se spominjajte nas in onih, ki so darovali svoja življenja pred nami, in onih, ki bodo darovali življenja za nami za svobodo delovnega ljudstva.

Kar lahko dam za to borbo, je — življenje!»

Ob zori 15. decembra 1941 leta smo slišali v temne celice preiskovalnega zapora v Trstu vzklike in borbene pesmi, zadnji pozdrav Pinka Tomažiča. Istega dne, ko so nas odpeljali v razne kaznilnice po Italiji, nam je pripovedoval starejši vodnik karabinjerjev, ki je bil v spremstvu transporta, sledeče: «Tomažič je vso pot prepeval in vzklikal do strelišča ter dajal poguma svojim štirim tovarišem. Ni prenehal, dokler ni padel zadet od rafala. Dokler bom živ, bom imel pred seboj sliko Tomažiča v njegovem ponosnem zadržanju. To je res človek, ki je šel v smrt za idejo». Takšen vtis je napravil tovariš Tomažič celo na fašista — karabinjerskega podoficirja.

Da bo lik narodnega heroja Josipa Tomažiča-Pina popolnejši, bi navedli še nekaj momentov o njegovem revolucionarnem delovanju pred aretacijo.

Že kot 16 letni dijak je bil leta 1931. prvič aretiran od fašistične policije v Trstu zaradi razširjanja letakov. L. 1932. je bil ponovno aretiran in izpuščen zaradi odločnega zadržanja in pomanjkanja dokazov. Njegovo glavno delo je bilo takrat združevati slovensko študentovsko mladino v Trstu. V tem času je že navezal stike tudi z mladino na podeželju. Že v začetku leta 1934. je postal član KP ter aktivno delal zlasti med mladino. Leta 1934. v poletju so bile aretacije v Tržiču in okolici Trsta. Da bi se izognil aretaciji, se je umaknil preko meje v Jugoslavijo, kjer je nadaljeval v Mariboru z revolucionarnim delom. Med bivanjem v Jugoslaviji se je hotel prebiti s skupino mladincev v Španijo v internacionalne brigade, vendar poizkus ni uspel in ga je avstrijska policija vrnila v Jugoslavijo. Preganjan in aretiran je bil tudi od jugoslovanske policije, ki ga je leta 1937. predala italijanskim oblastem. V Italiji je šel na odsluženje šestmesečnega vojaškega roka v Piso, kjer je nadaljeval svoje revolucionarno delo med vojaki.

Ko se je vrnil zopet v Trst, je navezal stike s starimi komunisti in prišel takoj v vodstvo gibanja. Vzgajan v KPJ, je poznal tudi deklaracijo treh partij, KPJ, KPI in KPA od leta 1934. o samoodločbi narodnih manjšin, vključno s pravico do odcepitve in priključitve k matičnemu narodu. Bil je dober poznavalec nacionalnega vprašanja, poznal je težnje slovenskega ljudstva na Primorskem. Zato je bil zgoraj navedeni program za komunistične organizacije v Julijski krajini, katerega so komunisti v celoti sprejeli in izvajali v življenje, plod temeljitega poznanja razmer in teženj slovenskega ljudstva.

Bil je iniciator in glavni sodelavec ilegalnega tiska v Julijski krajini «Iskre» in «Dela», Zadnja številka «Dela» je izšla 1. maja 1940. leta.

Po provokatorskem izdajstvu in množičnih aretacijah v Julijski krajini je bil meseca junija 1940 leta aretiran tudi Josip Tomažič-Pino in je z junaško smrtjo potrdil stvar svojega ljudstva in svoje Partije, za katero se je boril.

(Opomba. Citati so zaradi izgubljenih originalov obnovljeni po spominu in pisca jamčita za vsebinsko točnost).

Dujc Albin in Colja Srečko.

Združene države Indonezije, nova država v Jugovzhodni Aziji

V torek je bila slovesno razglašena še ena nova država v Aziji: Združene države Indonezije. Nova država, ki meri okrog 1 milijon in pol kvadr. kilometrov in šteje okrog 70 milijonov prebivalcev je po naravnih bogastvih brez dvoma ena najbogatejših držav na svetu. Izredno bogata ležišča rafte in drugih redkih kovin so že v 16. stoletju privabila portugalske in nizozemske morjeplovce.

Po večmesečnih pogajanjih za «okroglo mizo» v Haagu so v začetku decembra predstavniki nizozemske in indonezijske buržoazije sklenili in podpisali sporazum o statusu Združenih držav Indonezije v okviru Nizozemsko-indonezijske unije. Indonezija je po haaškem sporazumu federativna, suverena in neodvisna država — v okviru Nizozemsko-indonezijske unije, s katero je povezana preko oranske dinastije. Ta Nizozemsko-indonezijska unija je umetna tvorba, rezultat kompromisa dveh buržoazij, nekaj tako nebuloznega, kakor tako imenovana Francoska unija, za katero le malokdo ve, kaj prav za prav pomeni in predstavlja.

Da bi razbila narodno osvobodilno gibanje in utrdila svojo oblast v Indonezijski republiki, je nizozemska kolonialna uprava umetno zanetila antagonizem med posameznimi državami, da bi lahko ob vsaki priliki intervenirala z orožjem in zadušila še tisto malo avtonomije, kot jo te marionetne državice sploh uživajo. V zvezi z dokončno zmago kitajske ljudske vojske je jasno, da je bila nova država v Jugovzhodni Aziji ustanovljena predvsem zato, da utrdi ameriške interese v tem delu sveta. Pomen te države najbolj ilustrira prvovrstna lega na robu dveh oceanov, ogromna bogastva in velike možnosti za investiranje mednarodnega kapitala.

Haaški sporazum, ki ga je na zasedanju Generalne skupščine v New Yorku blagoslovil angloameriški glasovalni aparat, je le fasada, ki naj pod plaščem Organizacije ZN uzakoni nizozemsko intervencijo proti narodno-osvobodilni borbi indonezijskega ljudstva in omogoči nadaljnje izkoriščanje indonezijskih naravnih bogastev v interesu mednarodnega kapitala.

«»

Združene države Indonezije so pravi mozaik. To novo federacijo sestavljajo naslednje državice: 1. Republika Indonezija, 2. Vzhodna Indonezija, 3. Pasundan, 4. Vzhodna Java, 5. Madoera, 6 Vzhodna Sumatra, 7 Južna Sumatra in avtonomne oblasti: A) Centralna Java, B) Bankka, C) Billiton, D) Otočje Riou, E) Zapadni Borneo, G) Bandjar, F) Ozemlje Dajakov H) Južnovzhodni Borneo, I) Vzhodni Borneo ter Nova Gvineja, ki ostane pod direktno nizozemsko oblastjo. — Po načelu «Divide et impera» so nizozemski kolonizatorji razbili Indonezijo — ki predstavlja eno samo gospodarsko enoto — na več drobnih kosov, posameznih državic — da bi iz tega kovali gospodarske koristi.

LEP USPEH NOVE SLOVENSKE OPERE H. SVETELA - "VIŠNJANI" na mariborskem odru

V tednu svečanosti, prazničnega razpoloženja in premier ob priliki 30 letnice ustanovitve Narodnega gledališča v Mariboru je bila 7. novembra tudi prva izvedba izvirnega opernega dela skladatelja in dirigenta mariborske Opere Heriberta Svetela «Višnjani». Analize tega obsežnega domačega dela ni mogoče podati na tem mestu in v tem obsegu, niti mi tega ne dovoljuje enkratno poslušanje s predhodnim bežnim študijem klavirskega izvlečka, zato se bomo omejili le na nekaj misli in pripomb.

Svetelova opera «Višjani» je nastajala v teku let po F. Govekarjevi in nazadnje P. Golovinovi dramatizaciji in predelavi znane Jurčičeve «lepe povesti iz stare zgodovine», humoreske «Kozlovska sodba v Višnji gori». Vedra snov te naše klasične zbadljive šaljivke «iz stare zgodovine» naj bi nudila s svojim zdravim humorjem in izrazito ljudskim jezikom, s svojo originalno situacijsko komiko s krepkimi orisi Višnjanov «ki se niso zmenili za luknje niti v zidu niti kje drugje, ki celo na polža niso dovolj pazili» osnovo za komično opero. Toda če je originalno literarno delo v pravem pomenu besede zbadljiva šaljivka o višnjanski sodnijski bistroumnosti, o slovečì pravdi, ki je tekla zavoljo kozla Lisca in nepopasenega vrta Andraša Slamorezca, je Govekar-Golovinova predelava precej drugačna. V Jurčičevem tekstu si stojita nasproti gospodar kozla Lukež Drenulja, postaren, suh in kljukonos mož, ki že od pomnenja služi na ponočnega čuvaja, ter Andraš Slamorezec, občinski svetovalec, človek na kratkih nogah in s tolstim trebuhom, ki rad jé slanino. Težišče dogajanja in dovtipnosti Jurčičeve povesti iz stare zgodovine je dejansko na pripravi in izvedbi sodbe. Avtorja predelave pa se v svojem konceptu ne omejujeta le na potek pravde, ne ugotavljata le mimogrede vzrokov Slamorežčeve jeze in sovraštva do čuvaja Lukeža Drenulje (Lukež je neko noč zasačil neznanca, ko se je vzpenjal na Slamorežčevem zidu do okna, o čemer je Drenulja razburjen in razsrjen v svoji moralnosti pripovedoval drugo jutro radovednim Višnjanom); široko razpredata osnovni motiv Slamorežčeve jeze in sovraštva, vključujeta v humoresko lik neznanca kot junaka nove, ljubezenske, dokaj sentimentalne in stereotipne zgodbe med Slamorežčevo hčerko Stazo in neznancem, ki teče več ali manj paralelno z originalno, v zadnjem dejanju pa prav za prav original prerase. In da je konec efektnejši, dodeljujeta avtorja neznancu Marku, doktorju prava, vlogo višnjegorskega vedeža Flereta Krivostegna. Marko s svojo salomonsko razsodbo reši situacijo, vprašanje krivde in kazni kozla oziroma njegovega gospodarja. Marko pridobi med višnjegorskimi veljaki velik ugled, zaroka s Stazo je neizbežna. Zgodba se srečno končuje v veselje Višnjanov in v sramoto Zužnjala, tega že «sivega starejšine», ki lazi za Stazo in glasuje za kozlovo in Lukeževo smrt.

Nastaja vprašanje, v koliko se je povezava obeh motivov posrečila. Če motrimo vprašanje s stališča arhitektonske zgradbe, enovitosti dramaturškega koncepta na eni strani, in če so na drugi strani jasne vrednote naše klasične humoreske, ki je pisana v izrednem jeziku, tedaj je predvsem spričo naivnosti, glede neprepričevalnosti novega teksta dramatizacija mestoma dokaj problematična.

Pomanjkljivosti in šibkosti literarnega koncepta predelave se seveda odražajo tudi v muzikalnem tekstu. Skladatelj Heribert Svetel, ki ga doslej nismo imeli prilike spoznati pri kakem večjem delu, je z izrazitim smislom za odrsko dogajanje reševal detajle, ustavil pa se je ob osnovnem problemu, ki poraja vedno znova vprašanje: ali spevoigra ali komična opera, ali oboje? Ne da bi se mogel podrobneje spuščati v strokovno analizo muzikalnega teksta, ugotavljam le, da je romantični prijem, ki je iskal svoje vzore pri mojstru češke opere Smetani, ki je morda iskal bistvo slovenske note pri tvorcu «Gorenjskega slavčka» Antonu Foersterju, našel najuspelejši izraz v melodični gradnji, ki je pevna, ki ostaja v glavnem v mejah diatonike, ki pa je mestoma v problematični zvezi s harmonskim stavkom. Osnova Svetelovega harmoničnega stavka je sicer tudi romantična, vendar presenečajo nenadne kadence, presenečajo nenavadni modulatorni prehodi, ki so ob masivni instrumentaciji, kakršno skoraj dosledno uporablja skladatelj, je najizrazitejši v liričnih momentih, medtem ko humoristične scene — v svojem bistvu sicer dobro zajete in dovolj karakteristične, v masivni instrumentaciji izgube svoj pravi obraz.

Ne glede na vse pomisleke, ki jih je brez posebnih težav mogoče upoštevati pri bodočih korekturah, so «Višnjani» kot prvo veliko delo Heriberta Svetela vsekakor razveseljiv pojav, ki je vsega upoštevanja vreden. Čeprav ne morem govoriti o kakem izrazito naprednem glasbenem izrazu Svetelovega prvenca, kar je verjetno tudi odraz njegovega gledanja na dramatizacijo, čeprav bi bilo v smislu zgoraj navedenega mogoče očitati delu v nekem smislu začetništvo, ki se odraža v premalo ekonomični uporabi in nezadostni realizaciji domislekov, vendar odraža celotno delo svojega tvorca kot toplo čutečega, iskrenega umetnika, ki bo v svojem nadaljnjem delu gotovo že poglobil in izkristaliziral svojo formalnotehnično stran.

NOV USPEH JUGOSLOVANSKIH DELOVNIH ROK

Prvi pridelki riža v Vojvodini in Slavoniji

V Jugoslaviji ima Makedonija najtoplejše podnebje za pridelovanje riža. Zadnja leta so pridelek že močno povečali, tako da je bil lani že dvainpolkrat večji kakor pred vojno.

Večji poizkusi so uspeli tudi v južnem delu Hercegovine, Črni gori in Dalmaciji.

Letos pa so uredili nova polja ne le v Makedoniji, ampak tudi v severnem delu države, v Vojvodini in Slavoniji. Tu so na podlagi poizkusov v zadnjih dveh letih prvič pridelali riž na velikih površinah, na 1000 ha, v Slavoniji pa na površini 500 ha.

Poudariti je treba, da ta površina zemlje poprej ni bila izkoriščena, ker sploh ni bila sposobna za obdelovanje. Tej neplodni zemlji so jugoslovanski strokovnjaki posvetili vso pozornost. Sklenili so urediti polja in napeljati vodo. Voda pa bo istočasno tudi izpirala iz zemlje škodljive soli, tako da bodo ta zemljišča čez leta postala rodovitna tudi za druge kulture.

Stari vojvodinski kmetje so nezaupljivo majali z glavami, češ, kar pomnijo na taki zemlji ni nič drugega zraslo, kakor trava ali trsje. Vendar so se vključili v delo skupaj z mladino.

Frontne brigade so letos že zgodaj odšle na teren, da uredijo riževa polja. To je bil trd oreh. Skopati je bilo treba kanale za dovajanje vode, cel sistem kanalov, postaviti črpalno postajo, očistiti in zorati zemljo, jo dobro izvravnati, zgraditi nasipe okrog posameznih polj ter urediti dotok in odtok vode. Prva velika riževa polja so uredili na velikanski površini 1000 ha in sicer pri Bačkem Gradištu, Bačkem Petrovem selu, Novem Kneževcu in Zrenjaninu. Hektarski donos je bil zelo zadovoljiv in celotni pridelek je znesel več sto vagonov.

Pri Novem Kneževcu so na 117 ha pridelali 32 vagonov čistega riža, okrog 27 metrskih stotov na ha. To je mnogo več kakor so v Makedoniji pridelali riža pred vojno. Sicer pa se je tudi v Makedoniji zadnja leta močno dvignil povprečni pridelek, na nekaterih področjih že na 40—60 metrskih stotov.

Te dni so pospravili pridelek riža tudi v Slavoniji na Jelas polju, zahodno od Slavonskega Broda, kjer so lani končali obsežna melioracijska dela. Frontne brigade so v nekaj letih zgradile nasipe, izkopale glavni odvodni prekop in osušile velikansko zamočvirjeno ozemlje vse do Save. Tik pred lansko zimo so frontne brigade začele urejevati prvih 500 ha riževih polj. Se pozimi so frontovci kopali nad 16 km dolg kanal v dotok vode za namakanje. Spomladi pa so zgradili nasipe in uredili posamezna polja. Zelo so hiteli z delom, da so polja lahko pripravili za prvo setev. Kljub pozni setvi ob koncu aprila je riž lepo dozorel in so pridelali nad 150 vagonov riža. Drugo leto bodo uredili še 500 ha riževih polj. Ob pridobljenih izkušnjah pa bo delo hitreje potekalo kakor letos. Na prej zapuščenem in nerodovitnem Jelas polju že gradijo stanovanjske hiše, gospodarska poslopja, hleve, svinjake in skladišča.

Tako se iz prejšnjega močvirja dviga novo vzorno državno posestvo.

RIZEVA POLJA V MAKEDONIJI

V Coventry-ju v Angliji so pred kratkim odkrili spomenik ženski, znani pod imenom Lady Godiva. Ljudstvo tega mesta so tedanje oblasti odirale z raznimi davki, tako da je življenje postalo skoro neznosno. V znak protesta pa je Lady Godiva gola jahala na konju skozi mesto Občinski možje in razni lordi, ki so izžemali ljudstvo in med katerimi je bil baje celo njen mož, so od sramote morali popustiti. Spomenik, ki ga vidite na sliki, so postavili na trgu v Coventry-ju, kjer so pred vojno stale hiše, toda nemški bombniki so jih porušili do tal.

Jugoslavija zavzema tretje mesto v proizvodnji konoplje

PRED NJO STA SAMO SOVJETSKA ZVEZA IN ITALIJA

Že stara Jugoslavija je izvažala znatne dolicine konoplje na svetovni trg, čeprav ni znala izkoristiti vseh možnosti za proizvodnjo konoplje, kakor tudi za prodajo na tujih tržiščih. Na leto je znašala vrednost izvoza konoplje okrog 200 do 230 milijonov dinarjev. Spekulativna delavnost tedanjih izvoznikov konoplje, ki so samo gledali, kako bi dosegli čim večji profit, je imela za posledico, da kakovost izvožene konoplje ni bila najboljša. Nihče tudi ni skrbel za predelavo konoplje in tako je šla ta dragocena surovina na svetovni trg za razmeroma nizko ceno. Pridelovalce pa so še oškodovali izvozniki, ki so včasih pri odkupu konoplje plačevali sramotno nizke cene.

V izvajanju nalog petletnega plana, ki določa, da morajo razširiti pridelovanje konoplje, izboljšati kakovost in omogočiti predelavo konoplje, so v zadnjih letih že znatno povečali pridelovalno površino za konopljo.

Povečani pridelek pa je dal možnost izvažati konoplje v velikih količinah. Tako je Jugoslavija ne le po svoji proizvodnji konoplje, marveč tudi po izvozu na svetovni trg zavzela tretje mesto med vsemi državami na svetu. Po proizvodnji konoplje prekašata Jugoslavijo le Sovjetska zveza in Italija.

V zadnjih letih pa ni napredovala samo proizvodnja konoplje, marveč tudi njena predelava. Tako lahko danes nastopanjo na svetovnem trgu s prvovrstnim blagom. Zgradili so vrsto konopljarn. Danes imajo samo v Vojvodini 14 konopljarn, ki so po večini že v obratu, nadaljnje pa še gradijo. Vse konopljarne so opremljene z najmodernejšimi stroji, tako da je zagostovljena najboljša kakovost konopljenega prediva ob najracionalnejšem obratovanju.

Vse nove konopljarne so opremili z doma izdelanimi stroji. Že leta 1947 je začela v Novem Sadu obratovati tovarna strojev za predelavo konoplje pod imenom «Budućnost». To je prva tovarna te vrste v državi in na Balkanu. Danes je ta tovarna vključena v kombinat s proizvodnjo kmetijskih strojev «Pobeda» in serijsko izdeluje vse potrebne stroje za konopljarne.

Ustavili pa se niso pri običajni predelavi konoplje lotili so se tudi kemične predelave konoplje v tekstilno vlakno podobno bombažu, v tako imenovani kotonin. V začetku letošnjega leta je začela obratovati v Novem Sadu tovarna «Novator» za pridobivanje kotoniziranih konopljenih vlaken, ki predeluje predvsem odpadke iz konopljarn tako imenovano kučino, ki jo je težko vnovčiti. S kemično predelavo pridobiva tovarna iz teh odpadkov fino in mehko vlakno, iz katerega izdeluje predvsem sanitetno vato in sanitetni material, pa tudi običajno vato za prešite odeje. Brž ko se bo proizvodnja povečala, pa bodo kotonin uporabljali tudi v ostali tekstilni industriji, zlasti za izdelavo delovnih oblek, namiznih prtov in tkanin za pohištvo.

Tako se je Jugoslavija v nekaj letih uvrstila ne le med prve proizvajalce konoplje na svetu, marveč je uvedla tudi najnaprednejši način predelave konoplje. Najvažnejše stroje za izdelavo kotonina so izdelali v domačih tovarnah. Delovni kolektiv tovarne «Novator», ki je začela obratovati v aprilu, je hitro osvojil tehniko proizvodnje kotonina. Tovarna je usposobila potrebne strokovne kadre in že pripravlja načrte za razširjenje obrata. Podjetje izdeluje danes že kvalitetni kotonin, ki se ne razlikuje od izdelka najboljših tovarn v inozemstvu, tako po barvi, kakor tudi po kvaliteti vlaken.

Pod svobodnim soncem

SPISAL [podpis] II. DEL

132

Jaz bivam sedaj blizu akropole. Na areopagu žalujejo modrijani, ker je Justinijan zaprl vse stare modroslovne šole in zapretil ostro kazen vsem, ki prekrše ta zakon. Plato in Aristotel se dolgočasita ker ni učencev, da bi se zbirali krog učiteljev. Vse čuti, kmet in učenjak, težko roko despotovo. Nebo že mora plesti bič za takega vladarja. In glej, hčerka moja, neke slutnje so se vgnezdile v mojo dušo! Noč in dan mi govori čudoviti orakelj v prsih, da je Krist pozval barbara Iztoka, ki naj udari na one, kateri skrunijo blagovest z dejanjem in življenjem.

Junak, kakršen je on, dvigne narode onstran Donave in prihrumi nad mesto, da se maščuje za krivice. Véruj, da se bližajo dnevi, ko boš trpela in trepetala zanj. Toda zaupaj! Epafrodit ne leže v grob, dokler ne vidi združenih onih dveh, katera mu je izročila usoda v varstvo.

Da izvršim to nalogo, se napotim čimprej v Solun. Moje staro srce se je ogrelo ob vajini ljubezni. Brezmejno hrepenim po tebi. Bodi [illegible], bodi zdrava! Upaj na [illegible], ki je vreden tvoje ljubezni. Iztok te ne pozabi nikdar! Da bi le slutil, kje si, prišel bi bil že pote. Toda v noči, ko sem ga iztrgal iz zob leopardinje, sem mu prisegel, da te čuvam jaz in da te jaz izročim njemu.

Ali je že prišel čez Donavo? Nisi čula ničesar o tem? Nadejam se, da ti že veš. Do mene še ni dospelo poročilo. Toda prepričan sem, da se je otel. Zakaj konji so bili nedosegljivi.

Končavam. Od tod ne dobiš več pisma. Vidiva se v Toperu ali Solunu. In tedaj bo najina radost velika.

Pozdravlja te
tvoj oče Epafrodit.

Ko prebereš pismo, sežgi ga nemudoma. Niti trenutek ne sme biti shranjeno pri tebi.»

Irena je prebrala list, so postale globoke oči vlažne. Vse lice ji je bilo razpaljeno, prsi so se dvigale v veselem razburjenju, prijela je Cirilo za glavo in dvignila k sebi ter jo strastno objela Sužnja se ji je iztrgala, razplakala se od veselja, pokleknila pred podobo Bogorodice in obljubila pet strogih postov v zahvalo, ker se je vzradovala njena gospodarica

Irena pa je takoj v sveti korščini prižgala ob svetilki dehtečo plamenico in uničila pismo Pepel je skrbno zbrala in ga spravila v srebrno pušico, ki si jo je obesila na zlati verižici krog vratu in jo čuvala kakor svetinjo.

Tri dni nista govorili Irena in Cirila drugega kakor o Epafroditu in Iztoku. Šepetaje sta izgovarjali imeni pod terebintom na vrtu, zvečer poklekali pred ikono Bogorodice in prebirali psalter. Le včasih se je dvignil strah pred prihodom Rustikovim. Ali to je bila samo drobna meglica, ki je hipoma preminila pod soncem sreče.

Na večer tretjega dne so naznanili signali prefektov povratek. Irena je hitela stricu naproti v atrij in velela prižgati luči.

Rustikovo lice je bilo mračno in utrujeno. V Bizancu je ponočeval, iztrošil s prijatelji mnogo denarja in pot ga je tudi zmučila. Irena se je preplašila mrkega pogleda. Rustik je ni sprejel prijazno, ni segel po njeni roki, da bi jo potegnil k sebi in poljubil na čelo kakor sicer.

«Za menoj!» je velel osorno.

Kakor splašen golobček je šla neslišno za trdimi stričevimi koraki.

Ko sta bila v stanu, se je obrnil prefekt proti Ireni.

«Hinavka!»

Irena je vztrepetala, na lice sta ji pritekli dve solzi.

«Stric, zakaj si tako krut?»

«Hinavka!» je ponovil še ostreje. «Doma klečeplaziš, bogomolka, v Bizancu si se vlačila z barbari, s pogani! Sramota!»

V Ireni se je prebudil ponos, ki ima korenine v neoskrunjeni poštenosti. Zravnala se je, uprla oči v strica, solze so hipoma usahnile. Izpregovorila je ponosno:

«Kdor je govoril to, je nesramen lažnivec! Moja vest je čista!»

«Ne govori, da ne izzoveš moje jeze! Skrunila si čast doma, zavrgla ljubezen konjeniškega poveljnika Azbada in lazila za poganom.»

«Azbada ne bom ljubila nikdar, ker se mi studi!»

«In vendar boš njegova žena! To je volja svete despojne, to je želja Azbadova, to je moj ukaz!»

«Nikdar! Rajši umrem!»

«V jutro se takoj vrneš na sveti dvor, od koder si utekla. Hinavka! Sedaj ne utečeš več, ker te bo čuval prefekt Rustik!»

(Nadaljevanje sledi)

UREDNIŠTVO ULICA MONTECCHI, št. 6, III. nad. — Telefon štev. 93-808. — UPRAVA: ULICA S. FRANCESCO št. 20 — Telefonska št. 29-477. OGLASI: od 8.30-12 in od 15-18 - Tel 29-477. Cene oglasov: Za vsak mm višine v širini 1 stolpca trgovski 60, finančno-upravni 100, osmrtnice 90 lir. Za FLRJ Za vsak mm širine 1 stolpc za vse vrste oglasov po 10 din.
Odg. urednik STANISLAV RENKO. — Tiska Tržaški tiskarski zavod. — Podruž.: Gorica, ul S Pellico 1-II., Tel. 11-32 - Koper, ul. Battisti 301a-I, Tel. 70.
NAROČNINA: Cona A: mesečna 260, četrtletna 750, polletna 1400, celoletna 2600 lir; cona B: izvod 3, mesečno 70 din; FLRJ: izvod 4.50, mesečno 100 din. Poštni tekoči račun za STO-ZVU: Založništvo tržaškega tiska, Trst 11.5374. — Za Jugoslavijo: Agencija demokratičnega inozemskega tiska - Ljubljana, Tyrševa 34 - tel 49-63, tekoči račun pri Komunalni banki v Ljubljani 6-1-90603-7. — Izdaja Založništvo tržaškega tiska D.Z.O.Z. - TRST